

Podstawowe właściwości elektronu

Ładunek elektronu (e)	$(-)\mathbf{1.602 \times 10^{-19}C}$
1 eV	$\mathbf{1.602 \times 10^{-19}J}$
Masa spoczynkowa m_0	$\mathbf{9.1099 \times 10^{-31} \text{ kg}}$
Energia kinetyczna (ładunek x różnica potencjałów)	$\mathbf{1.602 \times 10^{-19} \text{ Nm}}$ (dla potencjału 1V)
Stała Plancka	$\mathbf{6.626 \times 10^{-34} \text{ Js}}$
Szybkość światła w próżni	$\mathbf{2.998 \times 10^8 \text{ m/s}}$

Podstawowe właściwości elektronu cd.

λ - długość fali elektronowej

h - stała Plancka

p - pęd elektronu

$$\lambda = \frac{h}{p} \quad (1)$$

Pęd elektronu jest przekazywany przez różnicę potencjału V , co daje w rezultacie energię kinetyczną elektronu równą: eV .

$$eV = \frac{m_0 v^2}{2} \quad (2)$$

W przypadku elektronów pęd

wyliczamy z zasady zachowania energii:

Energia potencjalna elektronu musi być równa energii kinetycznej.

Pęd p jest równy masie elektronu m_0 x prędkość v .

Zastępując v z równania (2) otrzymujemy:

$$p = m_0 v = \sqrt{(2m_0 eV)} \quad (3)$$

Łącząc równania (1), (2) i (3) otrzymujemy zależność pomiędzy długością fali elektronowej λ a napięciem przyspieszającym elektrony w mikroskopie V :

$$\lambda = \frac{h}{\sqrt{(2m_0 eV)}} \quad (4)$$

Ważne stwierdzenie:

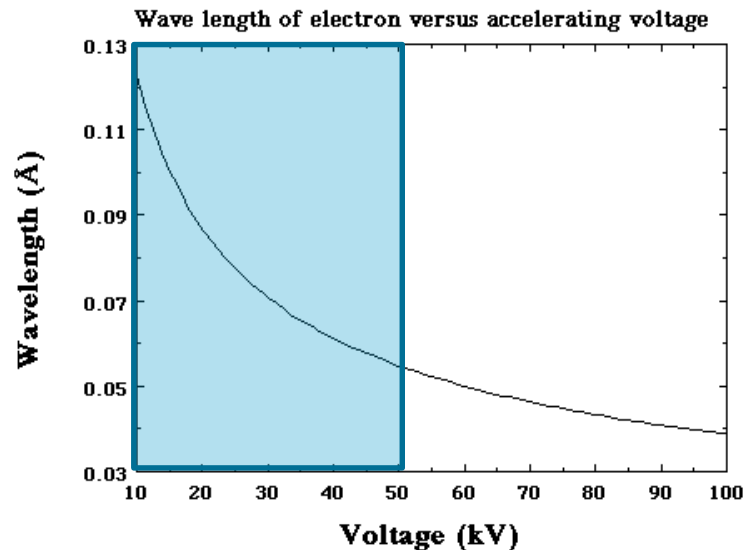
Poprzez zwiększanie napięcia przyspieszającego elektrony w mikroskopie zmniejszamy λ - długość fali elektronowej!!!

Nie można pominać efektów relatywistycznych w mikroskopie elektronowym powyżej energii elektronów 100 keV, gdy prędkość elektronu jako cząstki jest większa niż połowa prędkości światła.

Musimy zatem równanie (4) zmodyfikować:

$$\lambda = \frac{h}{\sqrt{2m_0eV \left[\frac{1 + eV}{2m_0c^2} \right]}}$$

$$\lambda = \frac{12.2630}{\sqrt{V + 0.97845 \times 10^{-6} V^2}}$$

Zależność długości fali elektronowej od napięcia przyspieszającego elektrony

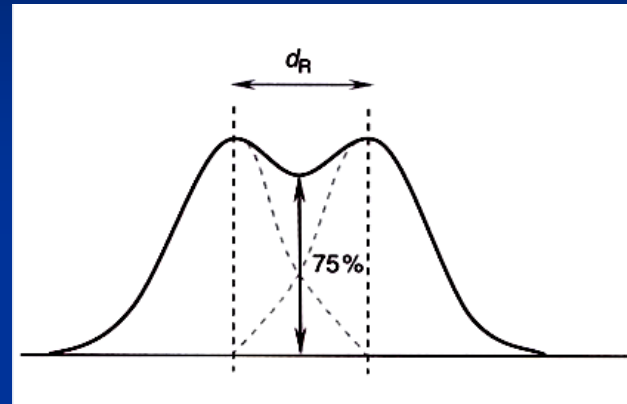
Napięcie przyspieszające V (kV)	Relatywistyczna długość fali λ , nm
20	0.00859
30	0.00698
40	0.00602
50	0.00536
60	0.00487
70	0.00448
80	0.00418
90	0.00392
100	0.00370
200	0.00251
300	0.00197
400	0.00164
500	0.00142
600	0.00126
700	0.00113
800	0.00103
900	0.00094
1000	0.00087
2000	0.00050
4000	0.00028

Mikroskopia optyczna – Zdolność rozdzielcza

Z teorii dyfrakcji światła widzialnego wynika następujący wzór na zdolność rozdzielczą:

$$r = \frac{0.61\lambda}{\mu \sin \alpha}$$

Kryterium Rayleigh'a

r – zdolność rozdzielcza = **rozdzielczość na obrazie dwóch szczegółów**

λ – długość fali promieniowania elektromagnetycznego (światło widzialne)

μ – współczynnik załamania światła

α – kąt padania promienia świetlnego (tzw. kąt aperturowy, *divergence angle*)

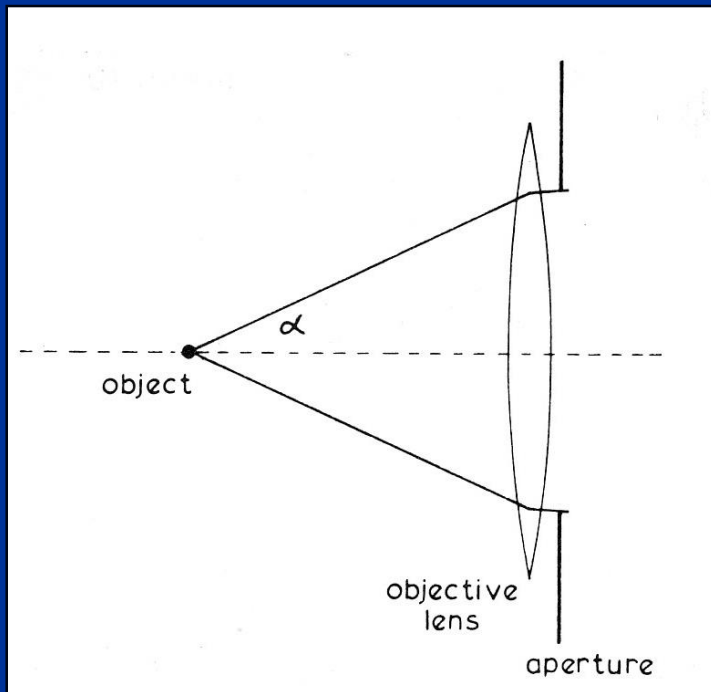
Aby uzyskać jak najmniejsze r należy: zmniejszać λ , zwiększać μ i α !

Dla mikroskopu optycznego:

λ – zmniejszamy do **400 nm** (światło zielone) a nawet do **200 nm** (bliski ultrafiolet)

μ – zwiększamy poprzez zanurzenie soczewek w oleju

$\sin \alpha$ – zwiększany poprzez dobór odpowiednich apertur

Praktycznie: wartość mianownika, tj. $\mu \sin \alpha$ nigdy nie przekroczy 1.6!

Absolutna zdolność rozdzielcza w mikroskopii optycznej wynosi **150 nm** (tj. **0.15 μm**) dla światła zielonego !

Obraz dwuwymiarowy!!!

Mikroskopia optyczna

$$\lambda = 400 - 700 \text{ nm}$$

Mikroskopia elektronowa

$$\lambda = 0.0005 - 0.01 \text{ nm}$$

Zasadnicza zmiana w długości użytego promieniowania elektromagnetycznego !!!

$$r = \frac{0.61\lambda}{\mu \sin \alpha}$$

$$\mu \geq 1$$

$$\text{max. } r = 150 \text{ nm}$$

$$r_1 = \frac{0.61\lambda}{\alpha}$$

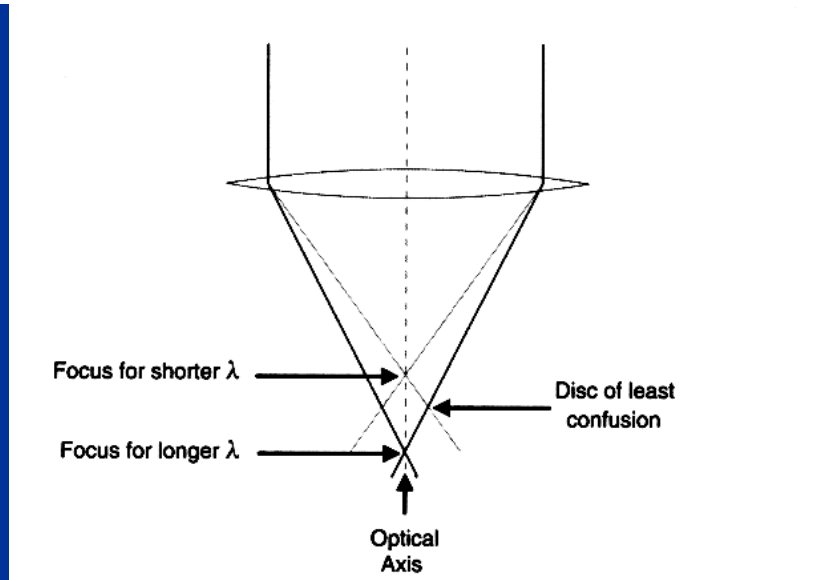
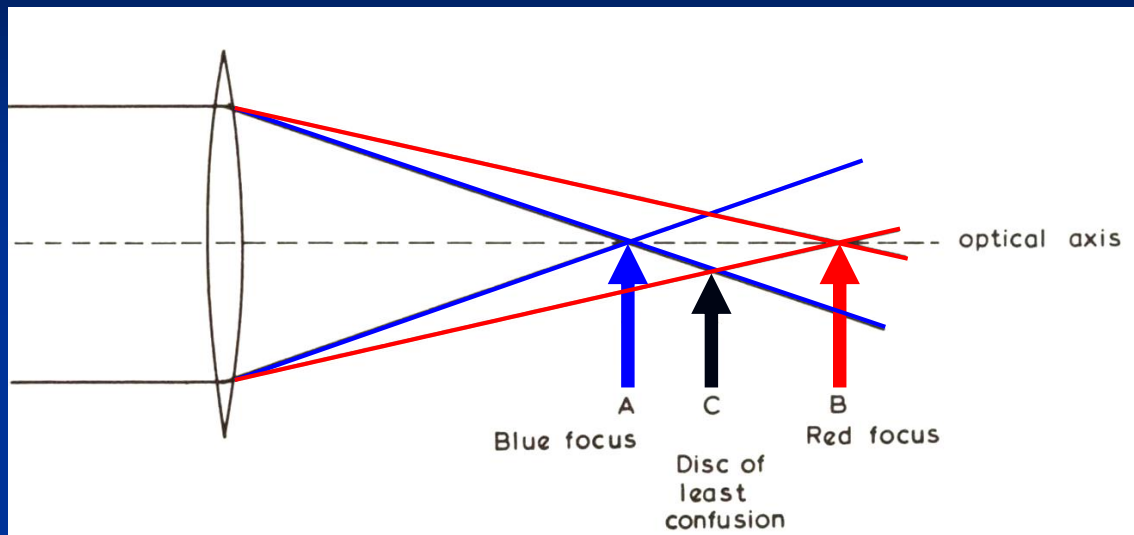
$$\mu = 1 \text{ (próżnia)}$$

dla $\lambda = 0.0037 \text{ nm}$ i $\alpha = 0.1 \text{ radiana}$
 $r = 0.02 \text{ nm} = 0.2 \text{ \AA} (!?)$

teoretyczna: bo występuje
aberracja sferyczna

Wady soczewek

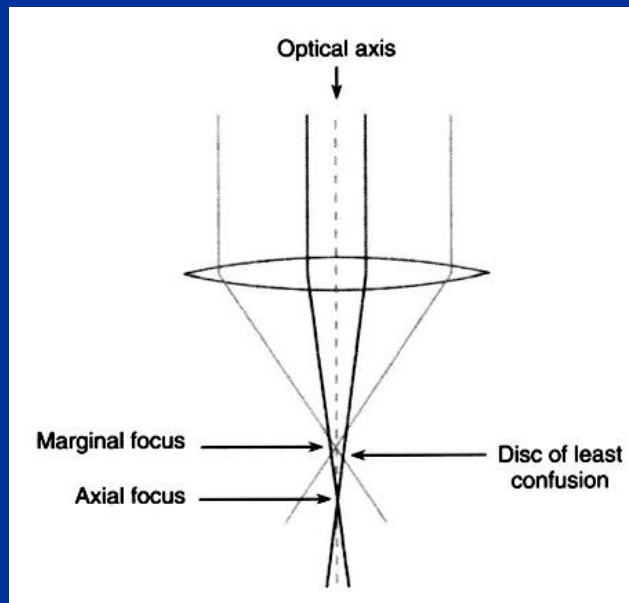
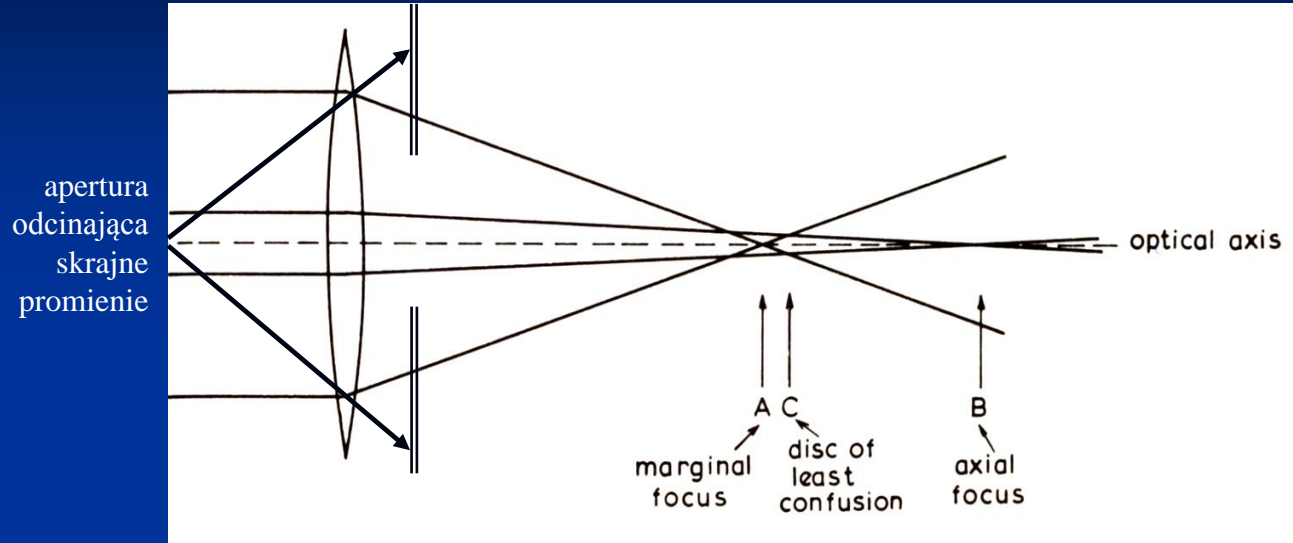
Aberracja chromatyczna

rozmyte ognisko

Wady soczewek

Aberracja sferyczna

rozmyte ognisko

Mikroskopia elektronowa

aberracja chromatyczna: łatwo usuwalna,

aberracja sferyczna: **trudno usuwalna!!!**

rozwiązanie: wiązka elektronów blisko osi
elektronooptycznej

(stosowanie apertur o małej średnicy)

$$\mathbf{r}_2 = \mathbf{c}_s \alpha^3$$

C_s – współczynnik aberracji sferycznej

$$\mathbf{r}_{\text{optimum}} = \sqrt{\mathbf{r}_1^2 + \mathbf{r}_2^2}$$

$$\mathbf{r}_{\text{optimum}} = \sqrt{\left(0.61 \frac{\lambda}{\alpha}\right)^2 + \left(\mathbf{c}_s \alpha^3\right)^2}$$

Hawkes (1972)

$$\alpha_{\text{optimum}} = 0.77\lambda^{1/4}c_s^{-1/4}$$

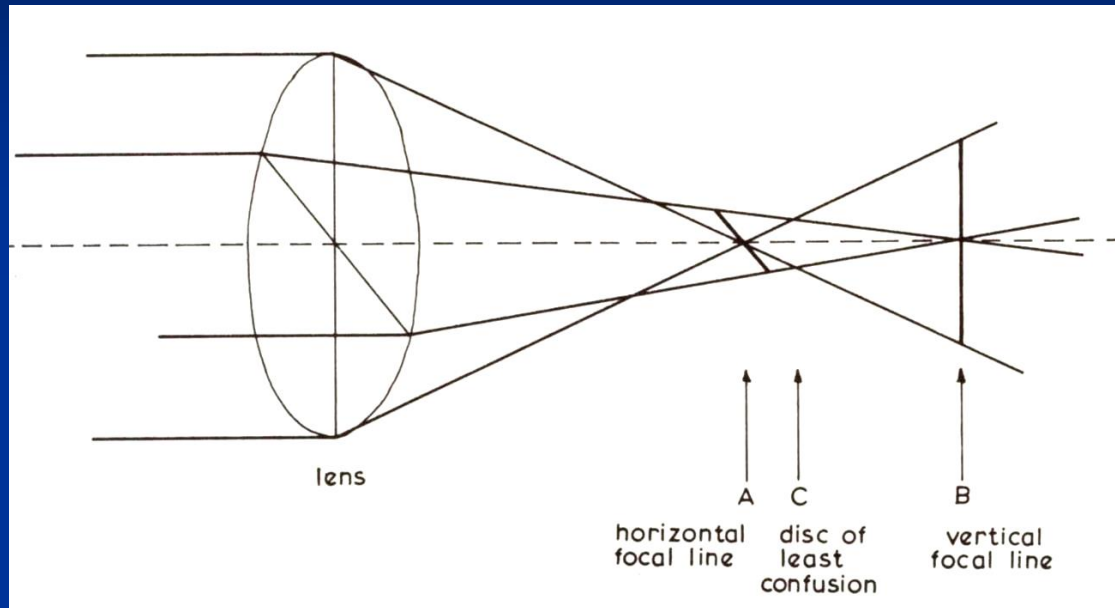
Dla energii 100 keV ($\lambda=0.0037$ nm) i $c_s=3$ mm $\rightarrow \alpha_{\text{opt}} = \sim 15$ mrad = 0.86°

$$r_{\text{optimum}} = 0.91\lambda^{3/4}c_s^{1/4}$$

Zdolność rozdzielcza TEM (HREM)
punktowa 0.12 nm = 1.2 Å

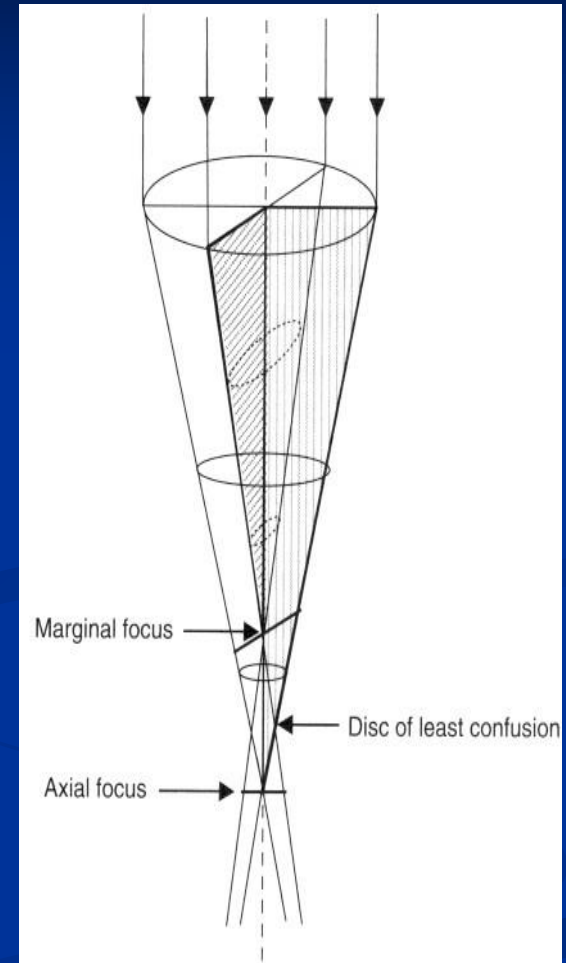
Wady soczewek

Astygmatyzm

**Zmienne właściwości optyczne soczewki
w osi poziomej i pionowej**

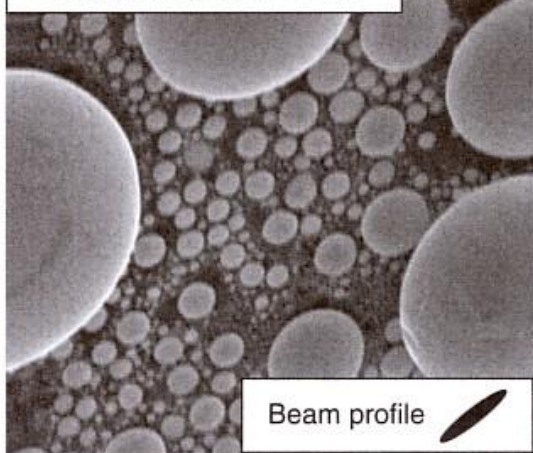
**(w tym przypadku soczewka załamuje
promienie silniej w osi pionowej)**

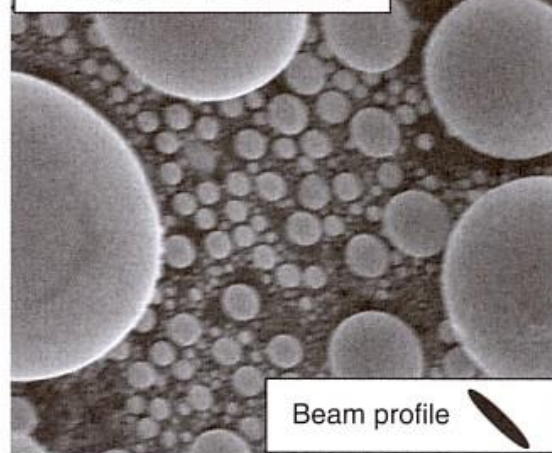
rozmyte ognisko

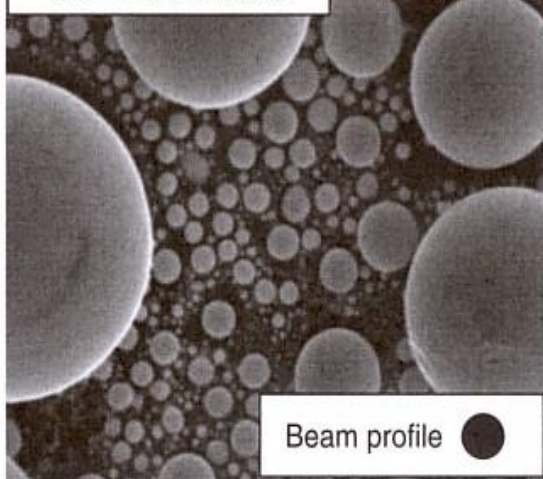
Astigmatic (under focus)

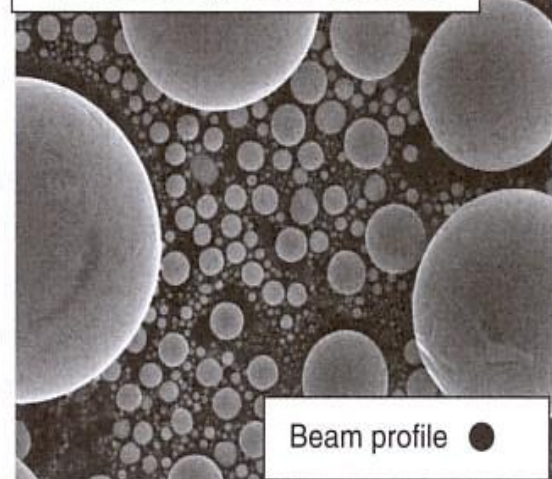
Astigmatic (over focus)

In focus, astigmatic

In focus, astigmatism corrected

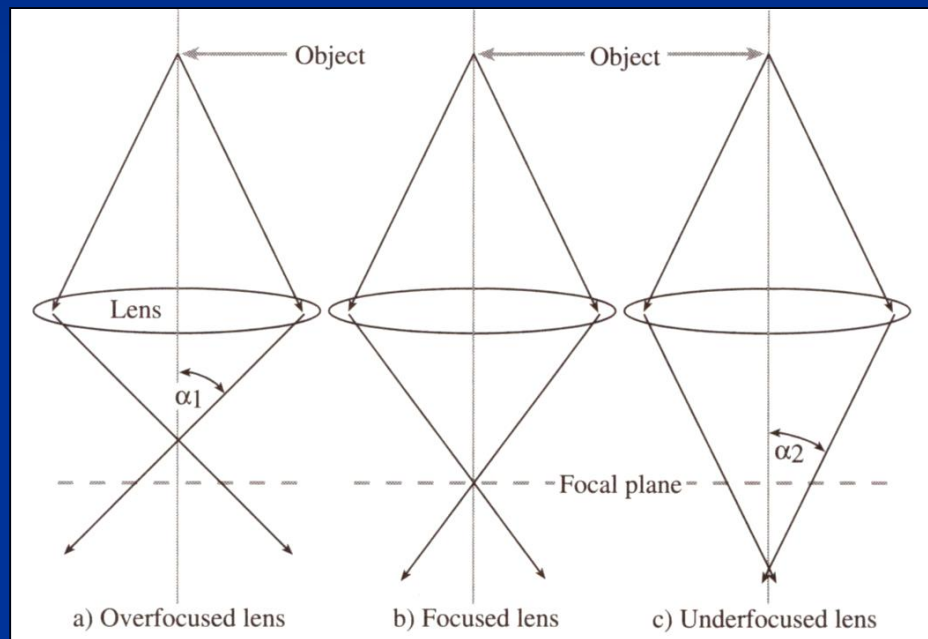

Głębina ostrości

Kiedy obraz jest ostry?

Kiedy znajduje się w **płaszczyźnie ogniskowej soczewki**.

Jeżeli znacznie przesuniemy obiekt powyżej lub poniżej płaszczyzny ogniskowej – obserwowany obraz staje się nieostry

Zakres zmian położenia obiektu, dla których oko ludzkie nie rozróżnia zmian ostrości obrazu (pomimo niewielkich odchyień od płaszczyzny ogniskowej) to:

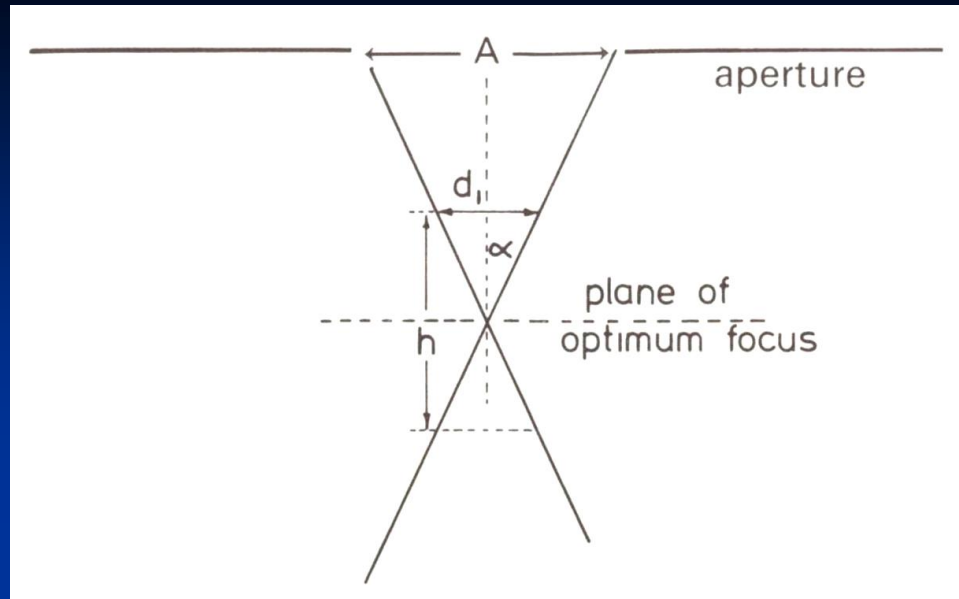
głębina ostrości

$$\frac{\frac{d_1}{2}}{\frac{h}{2}} = \operatorname{tg} \alpha$$

$$\frac{d_1}{h} = \operatorname{tg} \alpha$$

$$h = \frac{d_1}{\operatorname{tg} \alpha}$$

$$d_1 = r_1 = \frac{0.61\lambda}{\mu \sin \alpha}$$

$$h = \frac{0.61\lambda}{\mu \sin \alpha \operatorname{tg} \alpha}$$

Dla mikroskopii optycznej:

α = 45° zdolność rozdzielcza równa jest głębi ostrości

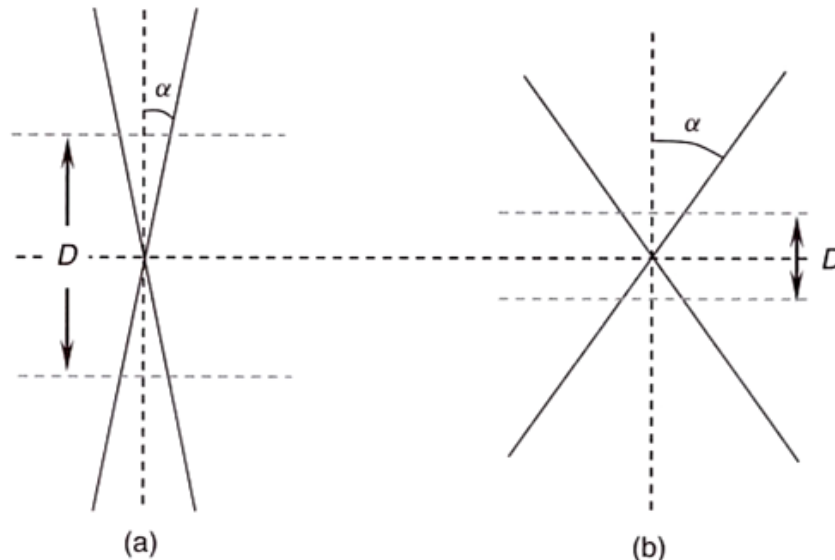
dla α = 5° d = 5 μm, h = 40 μm

Mikroskopia elektronowa

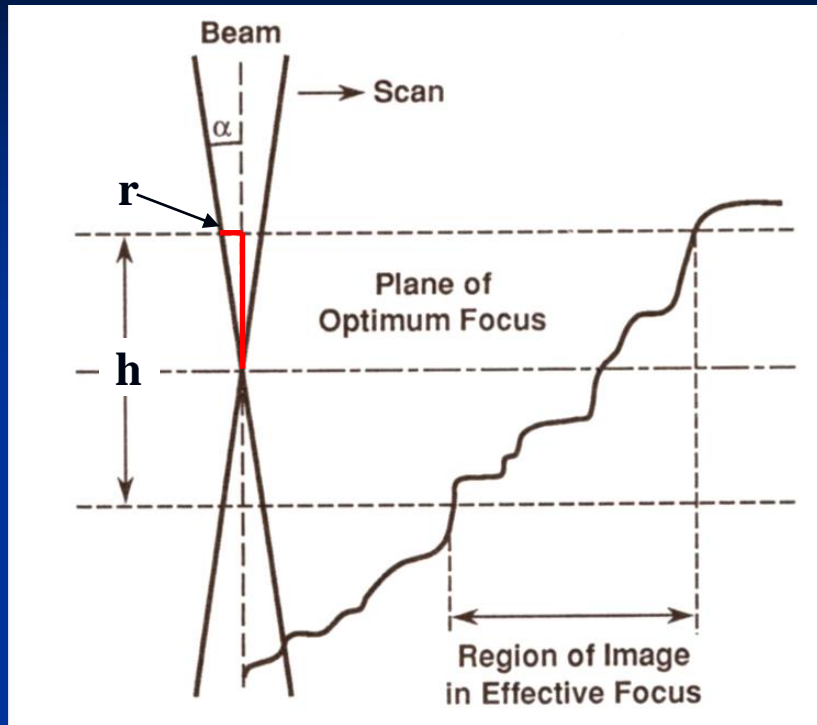
$$h = \frac{0.61\lambda}{\alpha^2}$$

bardzo silna zależność głębi ostrości od kąta aperturowego!

zależność teoretyczna

Głębia ostrości (SEM)

dla LCD wielkość plamki to $100 \mu\text{m} = 0.1 \text{ mm}$,

$r = 1$ piksel,

relacja piksela w stosunku do obserwowanej powierzchni dana jest zależnością:

$$r = \frac{0.1\text{mm}}{M(\text{pow.})}$$

$$h = \frac{2r}{\alpha} = \frac{0.2(\text{mm})}{\alpha M}$$

Aby zwiększyć głębię ostrości można:

- zmniejszyć powiększenie (ale przecież chcemy oglądać preparaty pod bardzo dużym powiększeniem (rozwiązanie niepraktyczne))
- zmniejszyć kąt aperturowy α !!!
Jak?
- Przez zastosowanie apertur o różnej średnicy!!!

Table 4.3. Depth of Field at 10-mm Working Distance

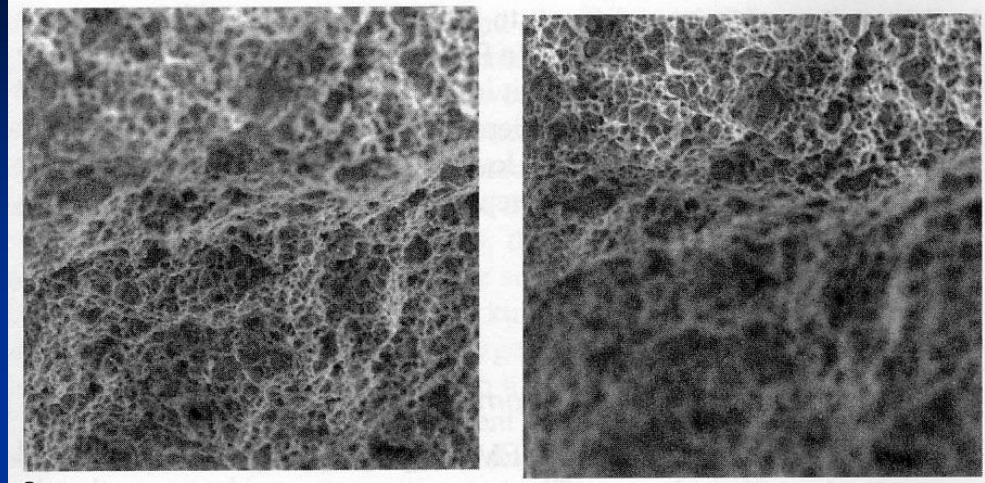
Magnification	100- μm aperture 0.29° ($\alpha = 5 \times 10^{-3}$ rad)	200- μm aperture 0.57° ($\alpha = 10^{-2}$ rad)	600- μm aperture 1.72° ($\alpha = 3 \times 10^{-2}$ rad)
10 $\times$	4 mm	2 mm	670 μm
50 $\times$	800 μm	400 μm	133 μm
100 $\times$	400 μm	200 μm	67 μm
500 $\times$	80 μm	40 μm	13 μm
1 000 $\times$	40 μm	20 μm	6.7 μm
10 000 $\times$	4 μm	2 μm	0.67 μm
100 000 $\times$	0.4 μm	0.2 μm	0.067 μm

Głębina ostrości „h” rośnie, gdy:

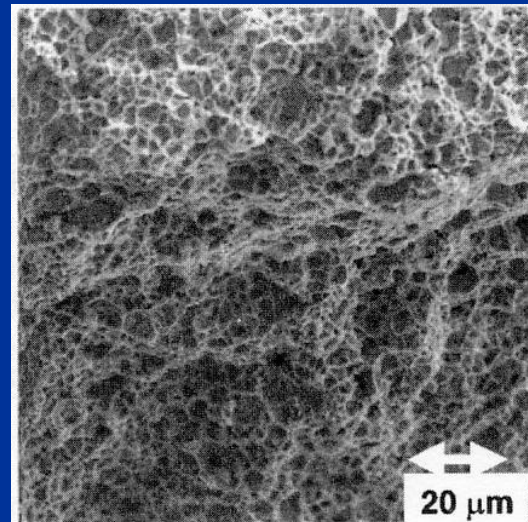
- zmniejszamy kąt aperturowy (stosujemy mniejszą średnicę apertury)
- zmniejszamy powiększenie

Głębia ostrości

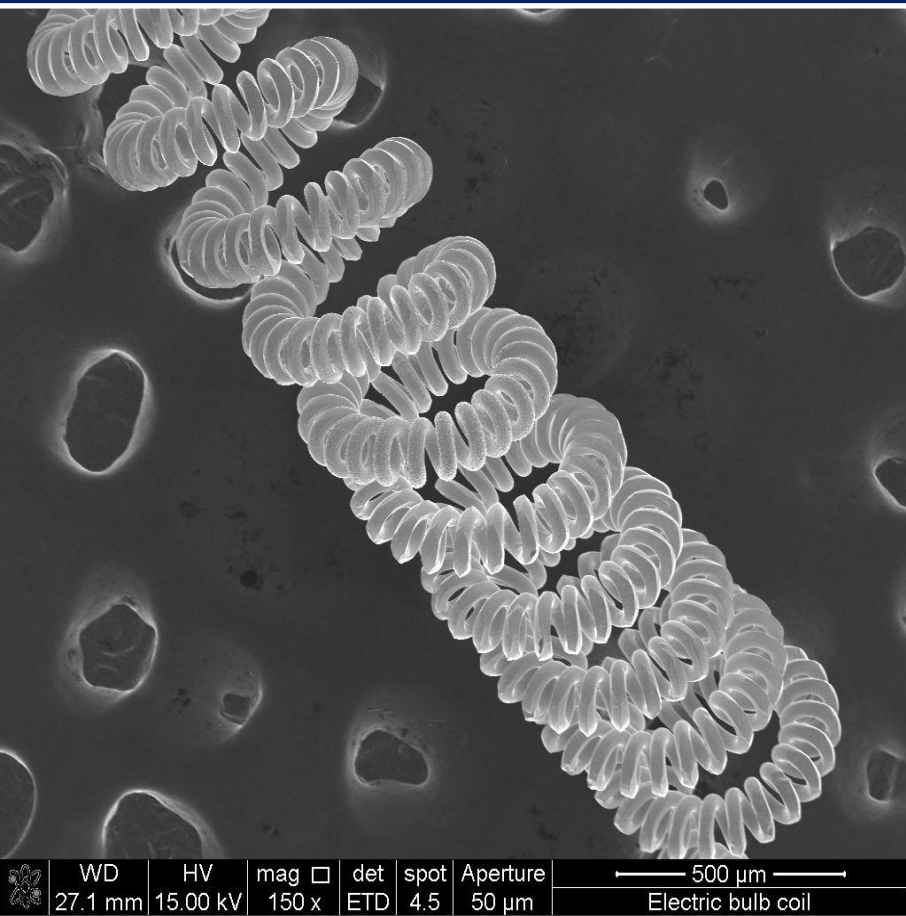

Ognisko w dolnej części   Ognisko w górnej części
Apertura 130 μm

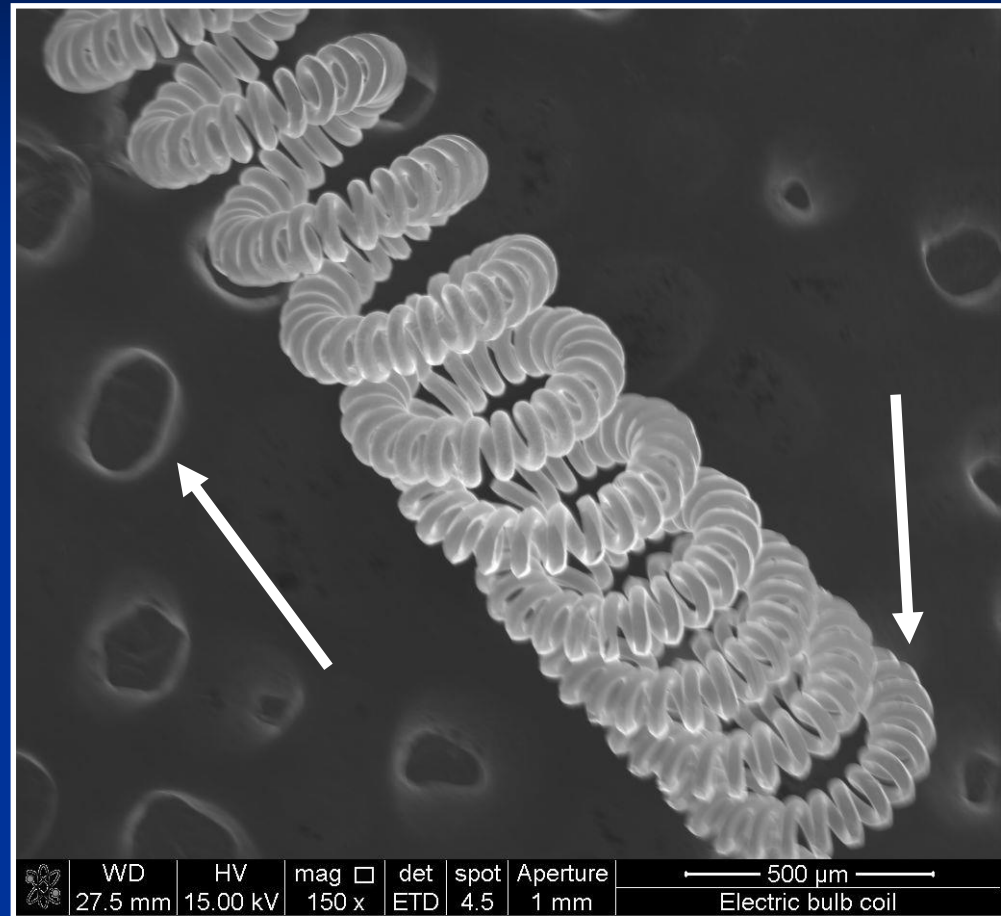

Duża głębia ostrości
Apertura 70 μm

Głębia ostrości

Średnica apertury 50 µm

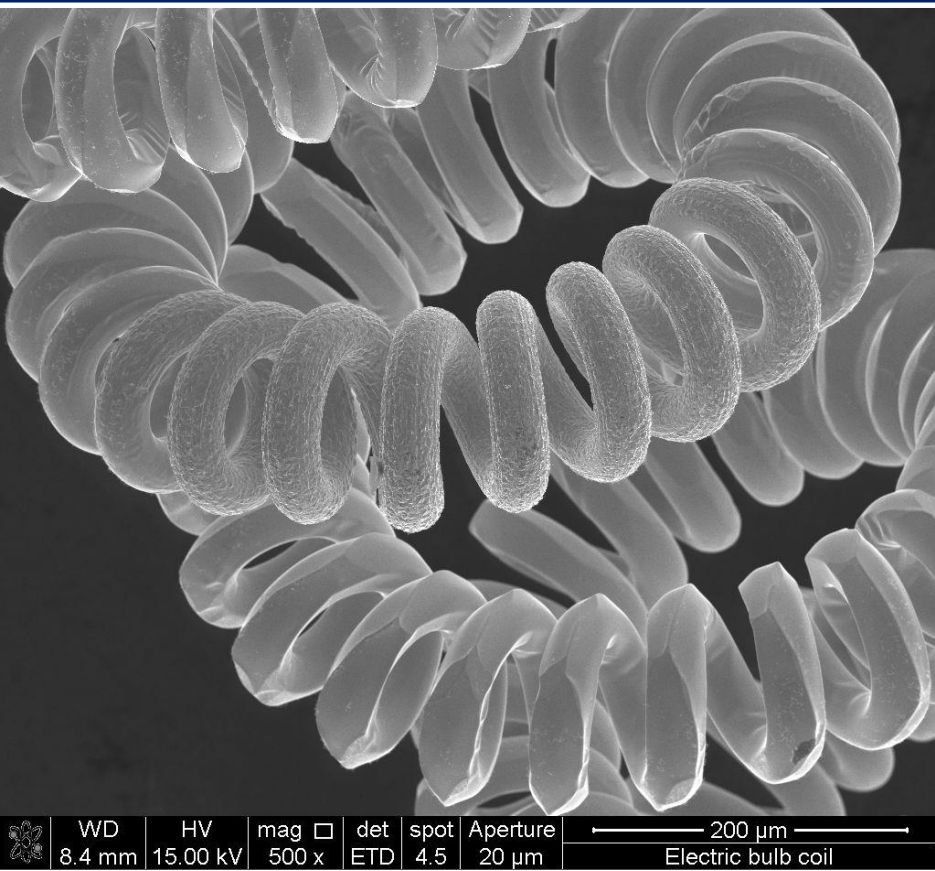

Średnica apertury 1000 µm

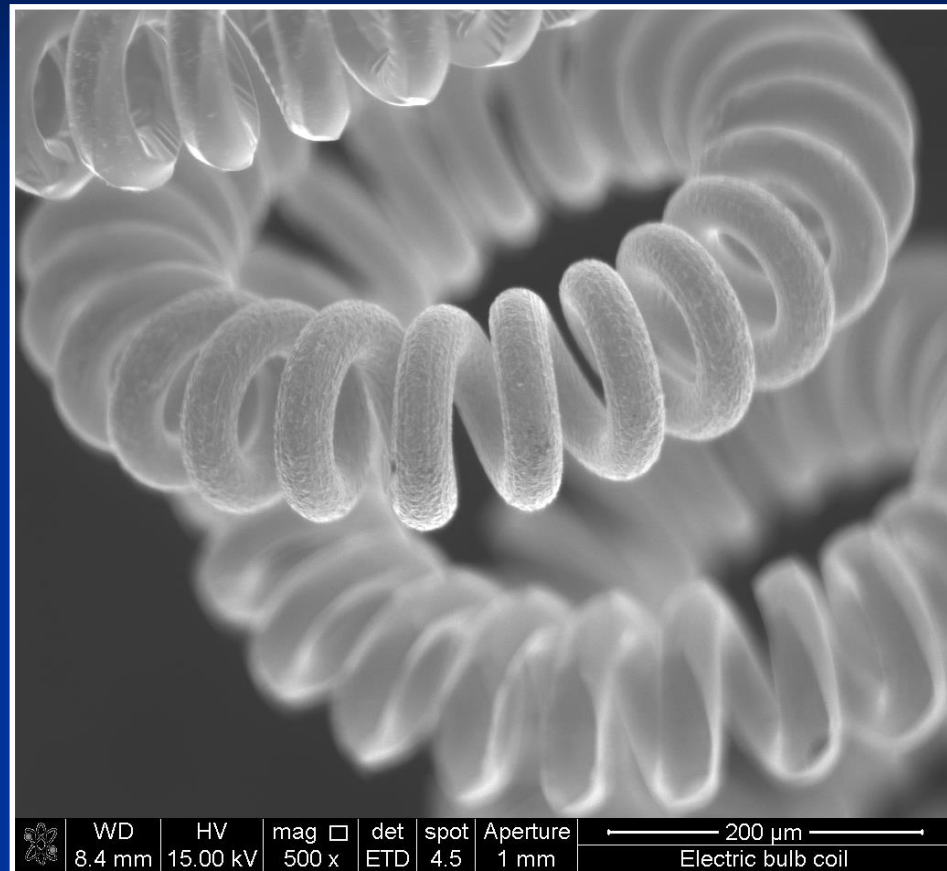
WD ca 27 mm

Głębia ostrości

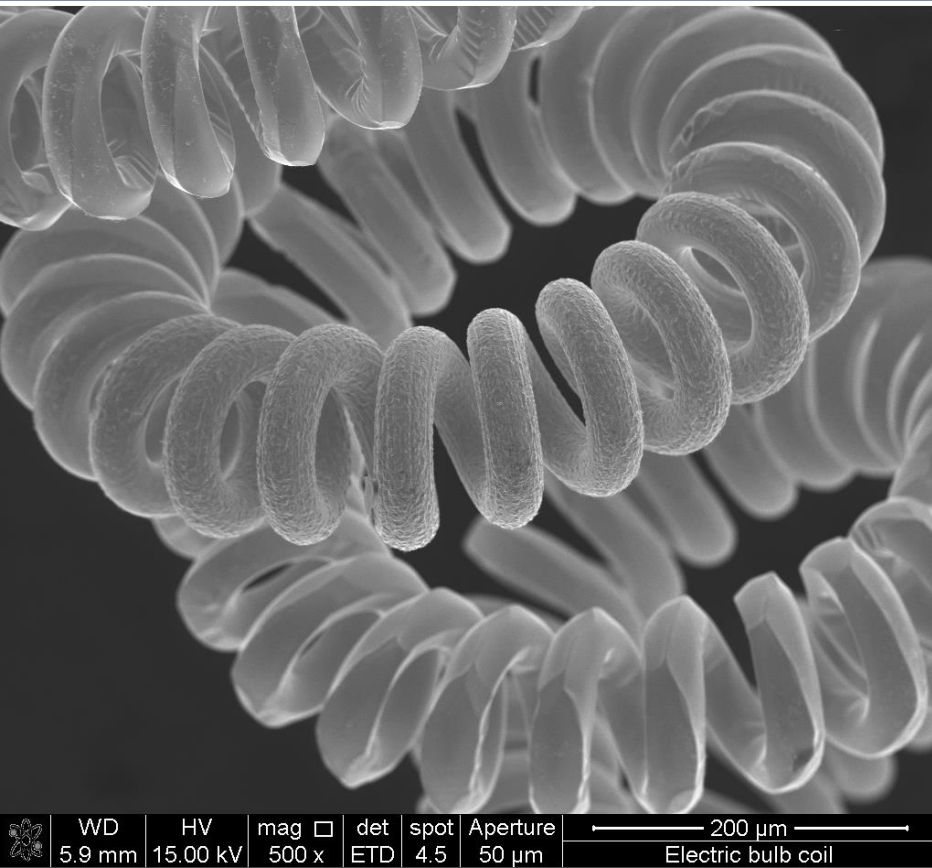
Średnica apertury 20 µm

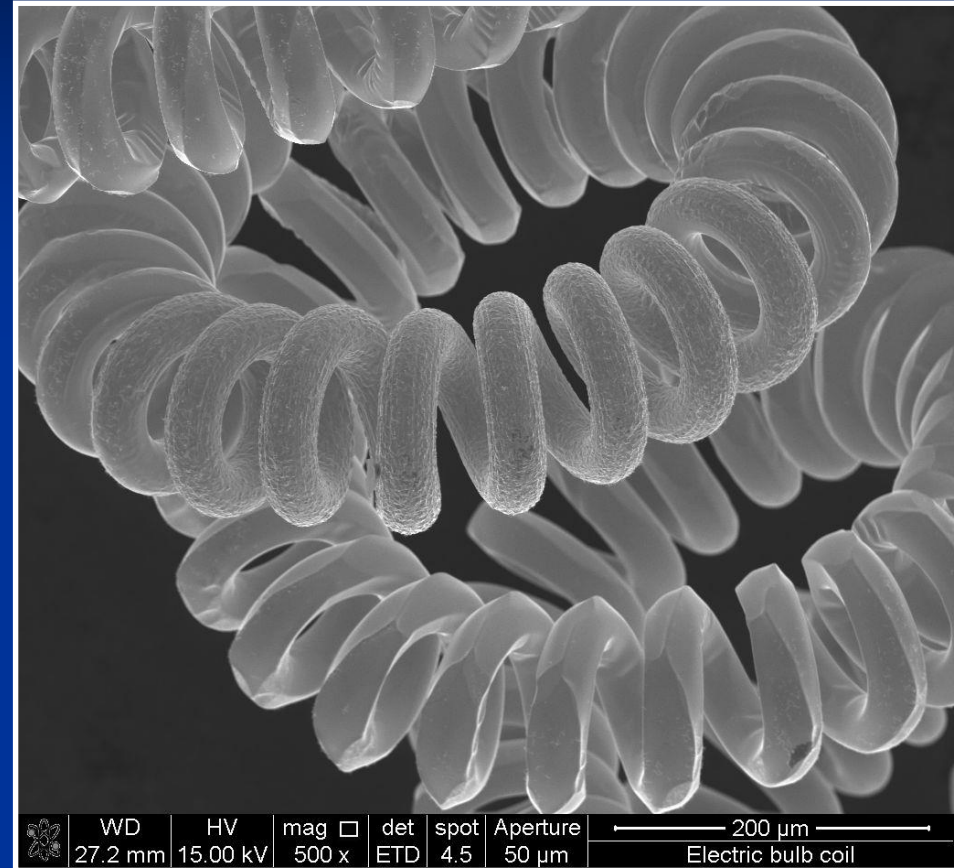
Średnica apertury 1000 µm

WD 8.4 mm

Głębia ostrości

WD 5.9 mm

WD 27.2 mm

Średnica apertury 50 µm

Wraz z zwiększającą się wartością WD maleje kąt aperturowy a w konsekwencji rośnie głębia ostrości

Poprawa głębi
ostrości poprzez
zwiększenie WD

DP – *depth of
field*

WD – *working
distance*

WD = 3mm

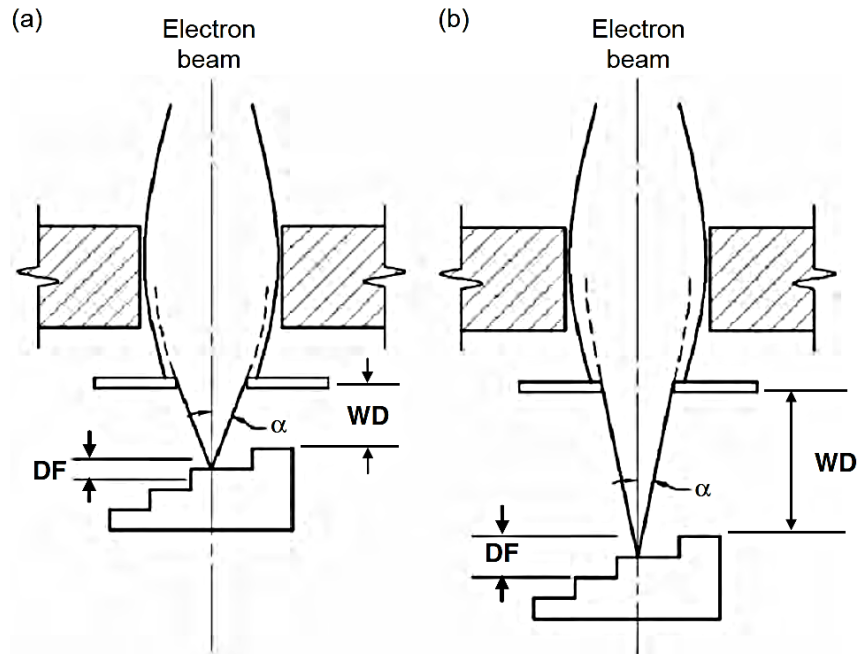

FIGURE 1.19. Beam diagram showing enhancement of depth of field (DF) by increasing working distance (WD). (a) Short working distance and (b) long working distance.

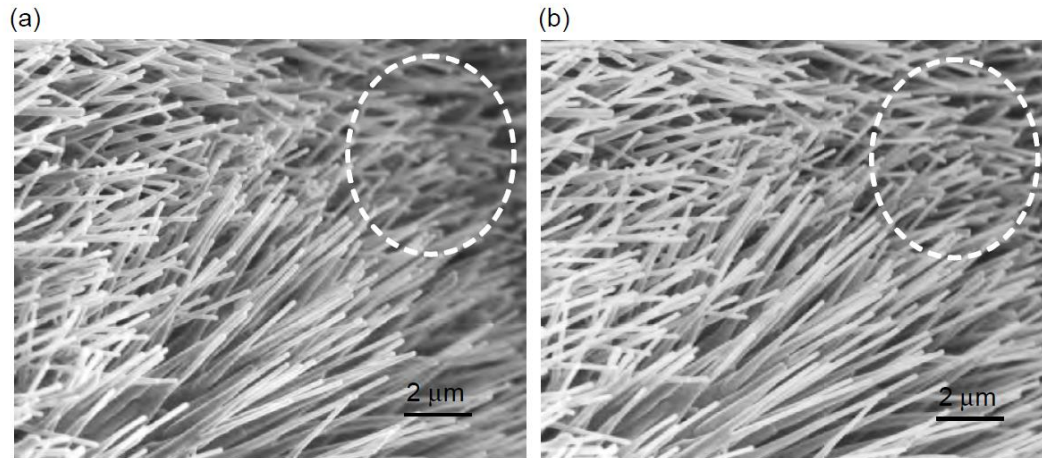
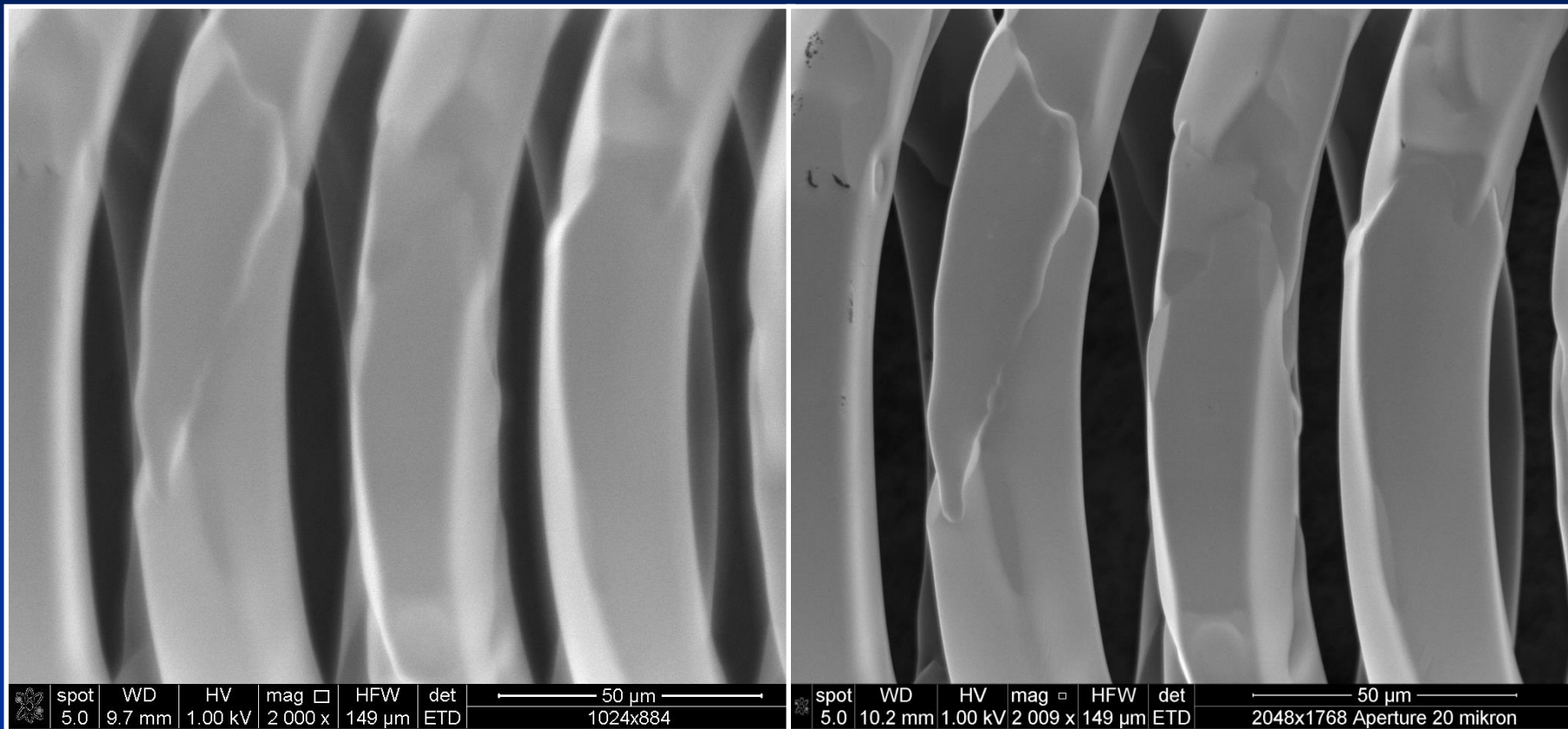

FIGURE 1.20. Well aligned Co-doped ZnO nanowires array fabricated by chemical vapor deposition, showing the enhancement of depth of field by increasing the working distance from (a) 3 mm to (b) 12 mm, which is emphasized by circles.

WD = 12 mm

Zdolność rozdzielcza i wpływ apertury

WD 9.7 mm

HV 1 kV

1024x884

Średnica apertury 50 µm

WD 10.2 mm

HV 1 kV

2048x1768

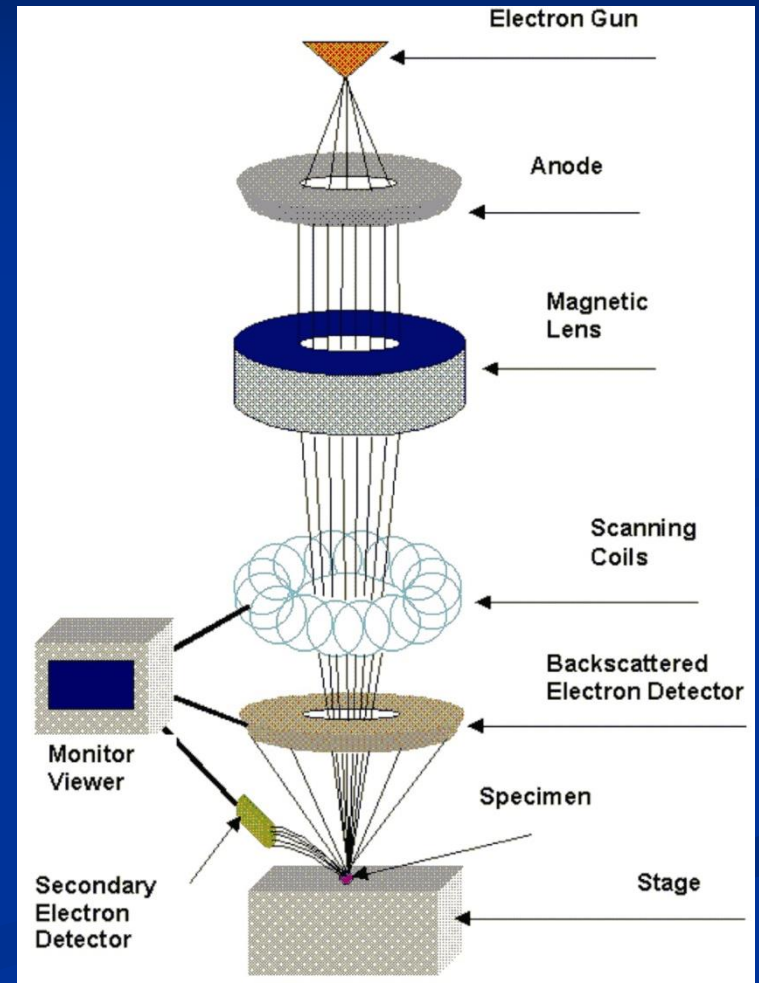
Średnica apertury 20 µm

XL SERIES

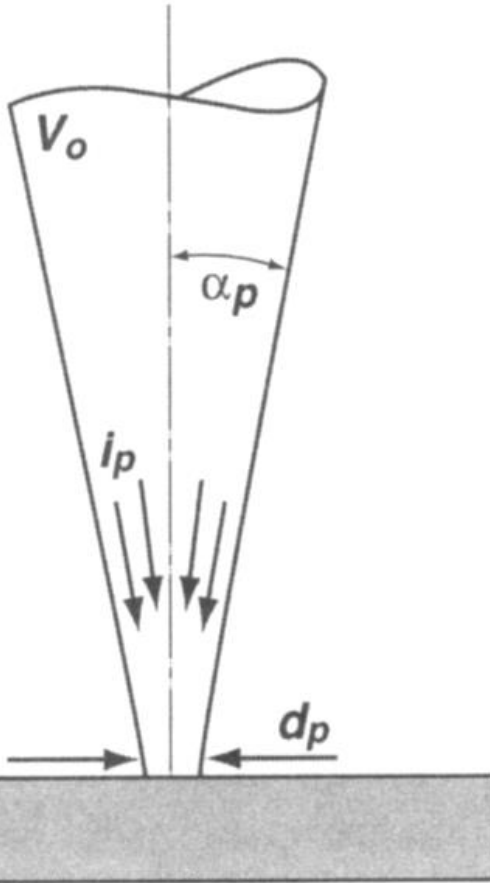
Scanning Electron Microscopes

Schematic SEM

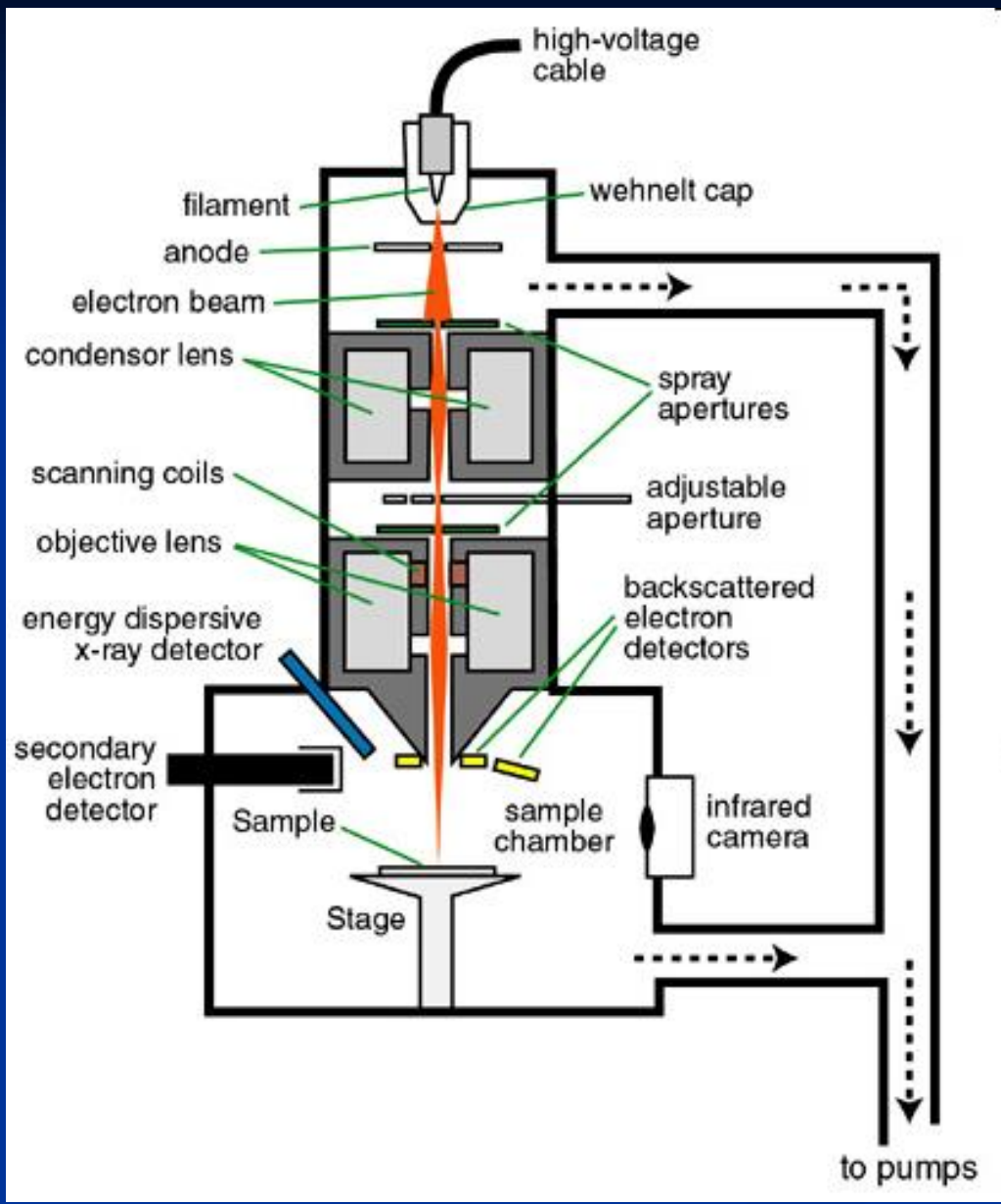

Ostrość obrazu i rozróżnialność szczegółów w SEM zależą od 4 parametrów:

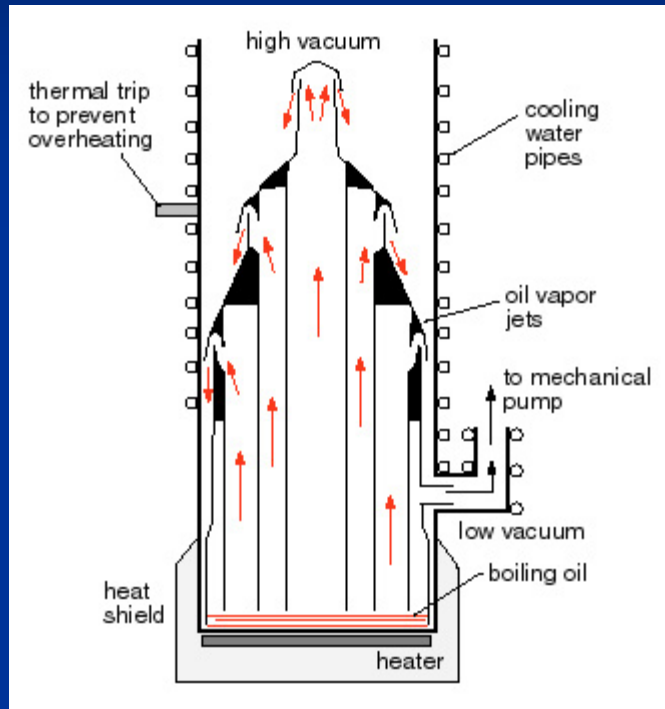

1. d_0 - średnica wiązki elektronowej
od tego parametru zależy zdolność rozdzielcza mikroskopu
2. i_p - prąd wiązki elektronowej
od tego parametru zależy stosunek sygnału do szumów w mikroskopie
3. α_p - kąt zbieżności wiązki elektronowej (kąt aperturowy)
od tego parametru zależy głębina ostrości mikroskopu
4. V_0 - napięcie przyspieszające wiązkę elektronową
od tego parametru zależy głębokość penetracji elektronów

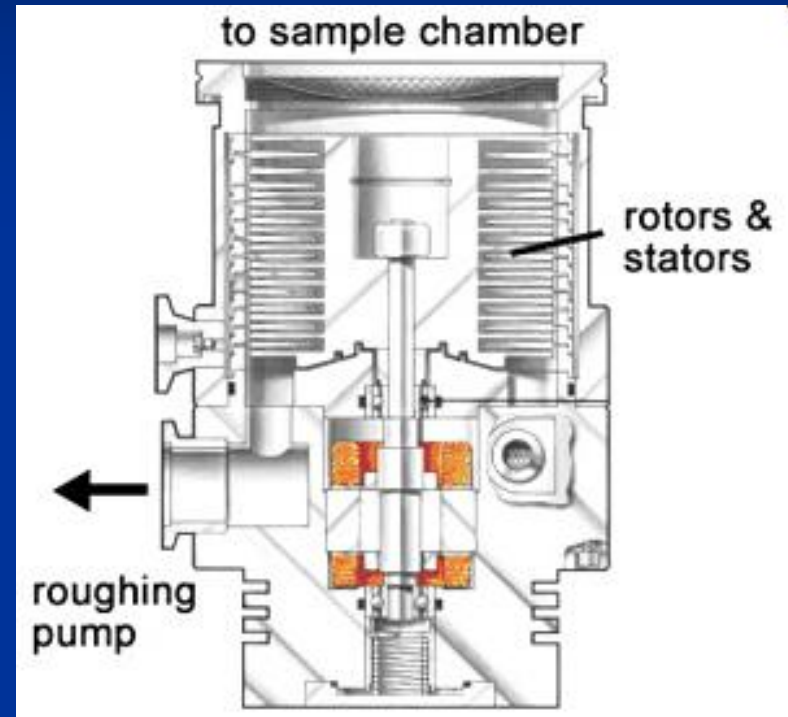

ODP

TMP

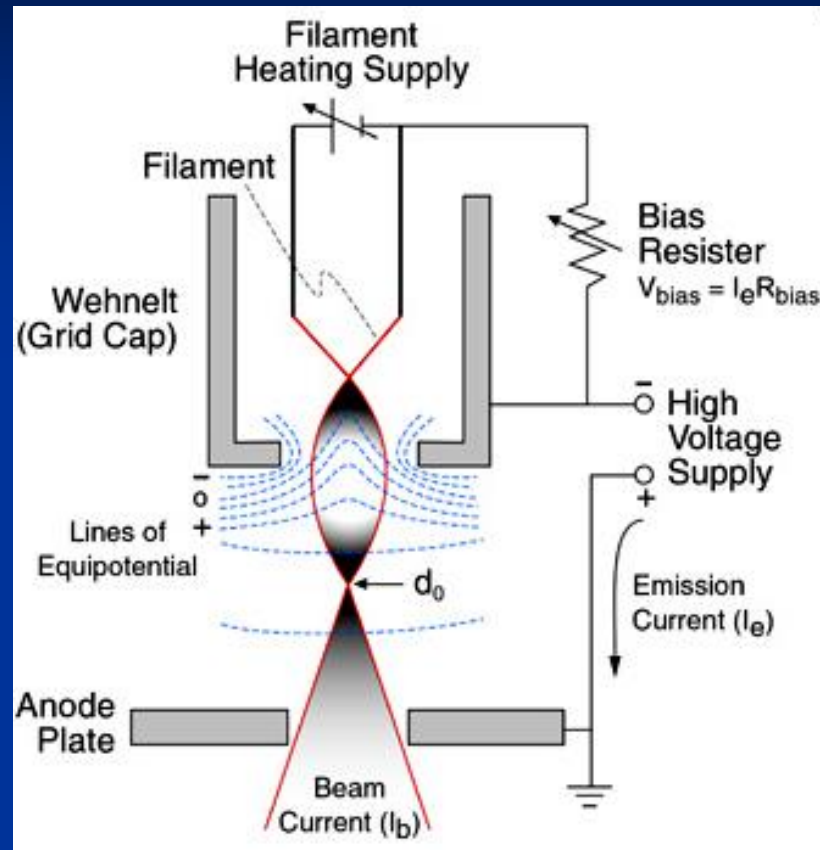

Źródła elektronów w ME (SEM i TEM)

- Źródło wolframowe z termoemisją
- Źródło LaB_6 z termoemisją
- Źródła FEG (Field Emission Gun)
  - Cold Field Emission
  - Thermal Field Emission (Schottky Field Emission)

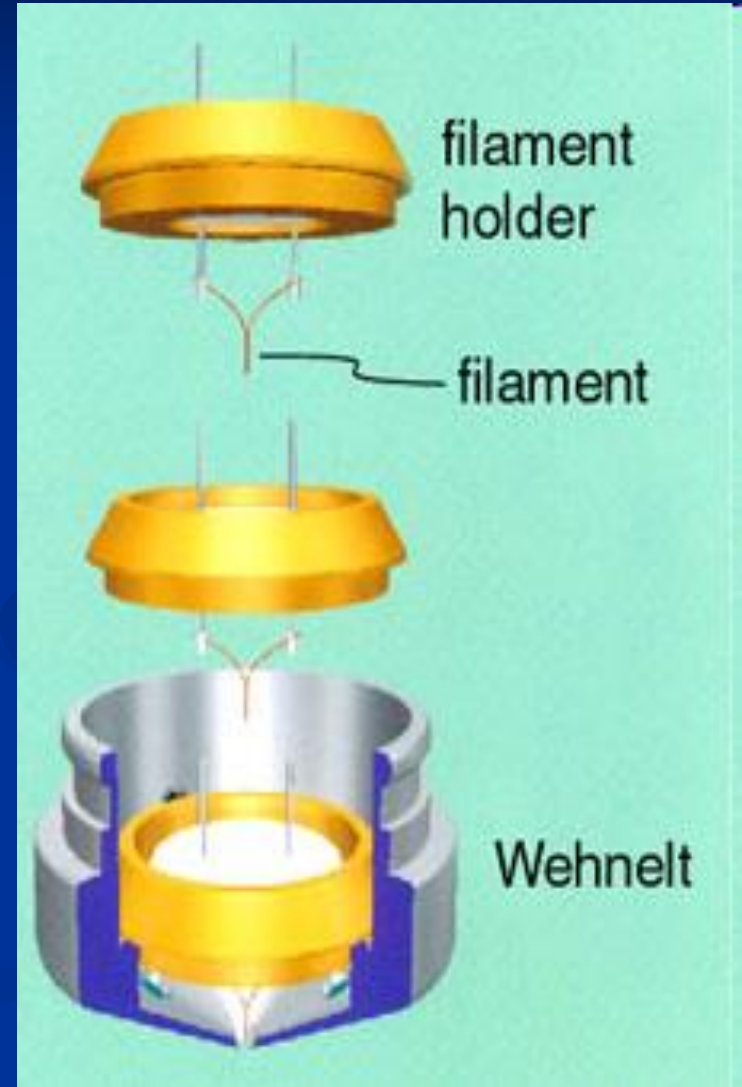
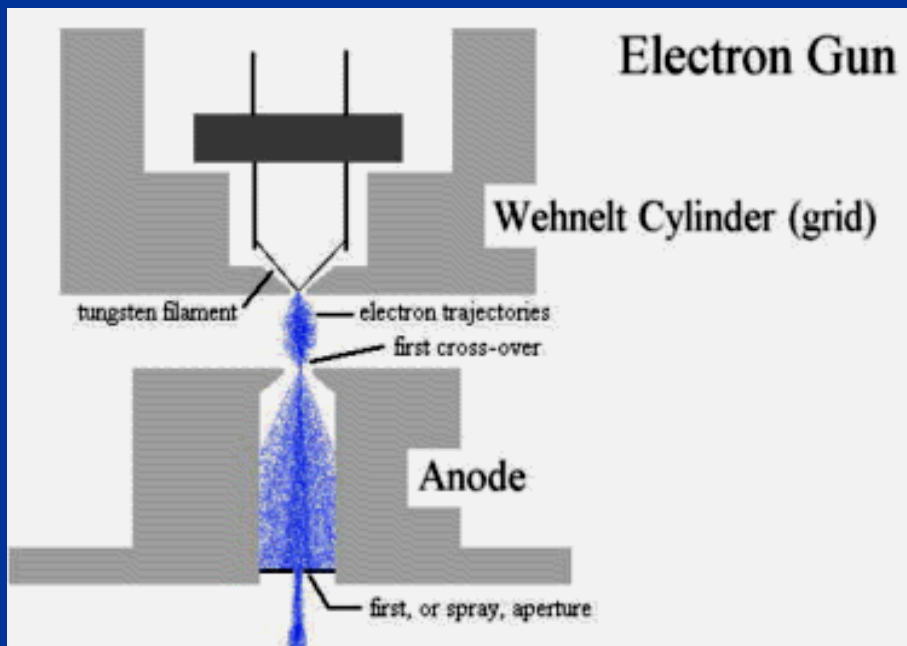
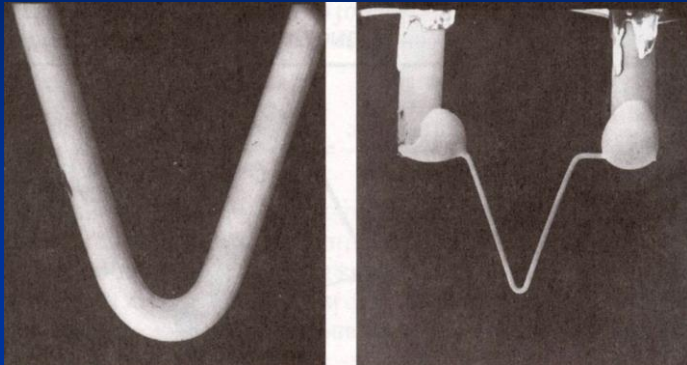
Źródło wolframowe z termoemisją

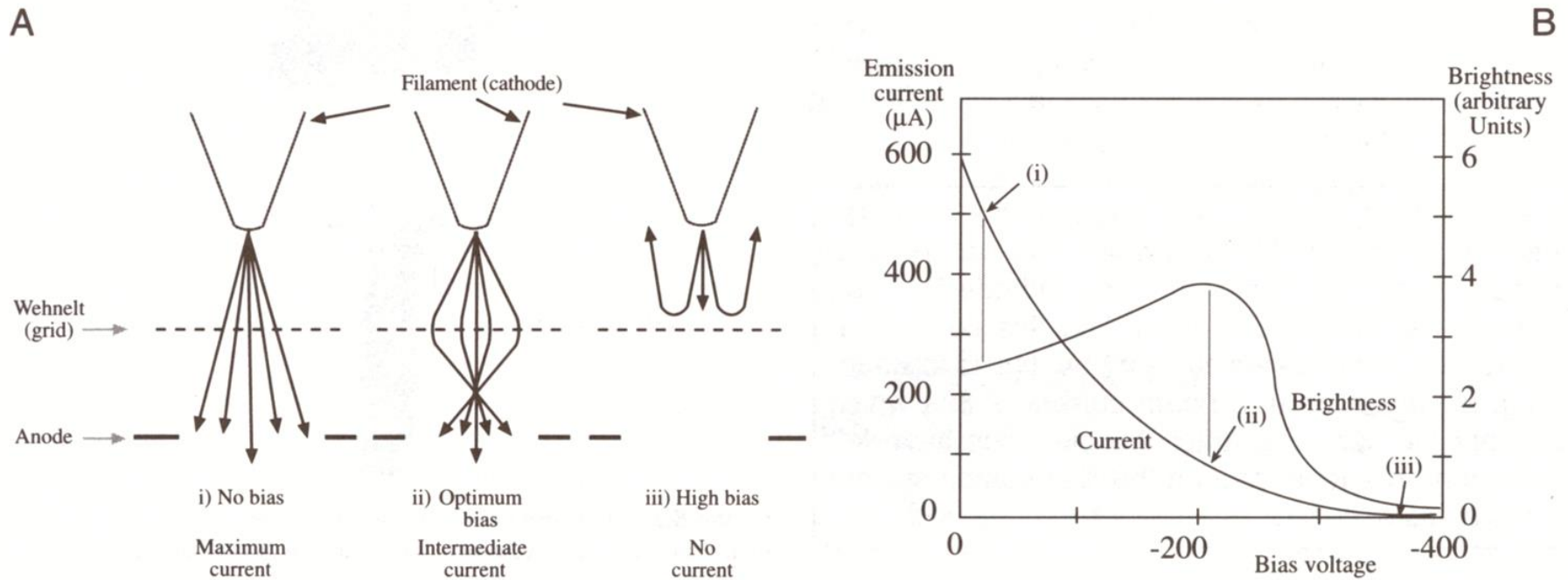
W - temp. topnienia 3653 K, praca wyjścia elektronu $\phi = 4.5 \text{ eV}$,
 $d_0 = 50 \mu\text{m}$ (cross-over)

W - dla temperatur 2700K-2800K – emisja prom. elektromagnetycznego w zakresie światła widzialnego oraz (przy odpowiedniej różnicy potencjału) termoemisja elektronów

Źródło wolframowe z termoemisją

Cylinder Wehnelta – prosta soczewka elektrostatyczna pierwsza soczewka w mikroskopie elektronowym (!)

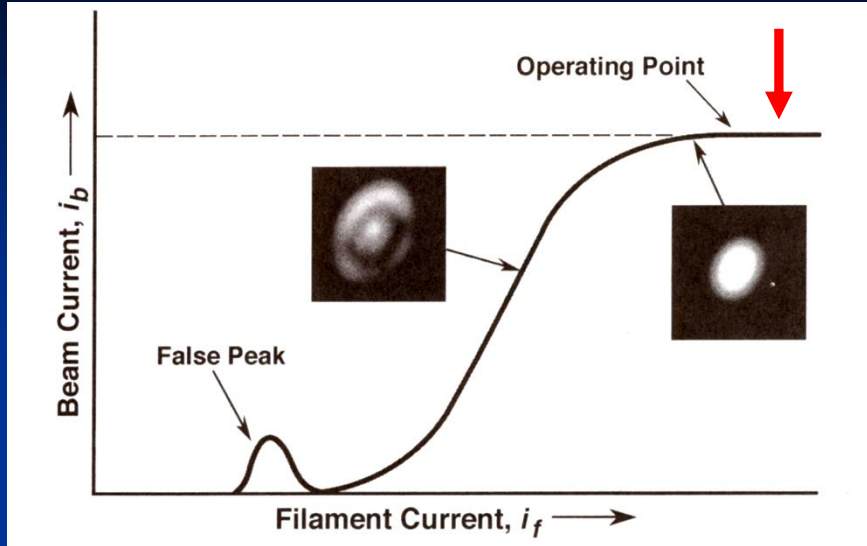

Figure 5.4. (A) The effect of increasing Wehnelt bias (i–iii) on the distribution of electrons coming through the anode. (B) The relationship between the bias and the emission current/gun brightness. Maximum brightness is achieved at an intermediate Wehnelt bias, and an intermediate emission current [condition (ii) in A].

emission current – prąd wiązki w „cross-overze”

„brightness” !!!

plateau

β (jasność) - liczba elektronów skierowana na określoną powierzchnię w jednostce czasu

$$\beta = \frac{i_p}{\left(\frac{\Pi d^2}{4}\right) \Pi \alpha^2} = \frac{4i_p}{\Pi^2 d \alpha^2}$$

β – jasność (brightness)

i – prąd wiązki elektronowej

d – średnica wiązki elektronowej

α – kąt zbieżności wiązki elektronowej

$$\beta = 2 \times 10^5 T V \exp\left(-\frac{\phi}{kT}\right) \left[\frac{\text{A}}{\text{m}^2 \text{srkV}}\right]$$

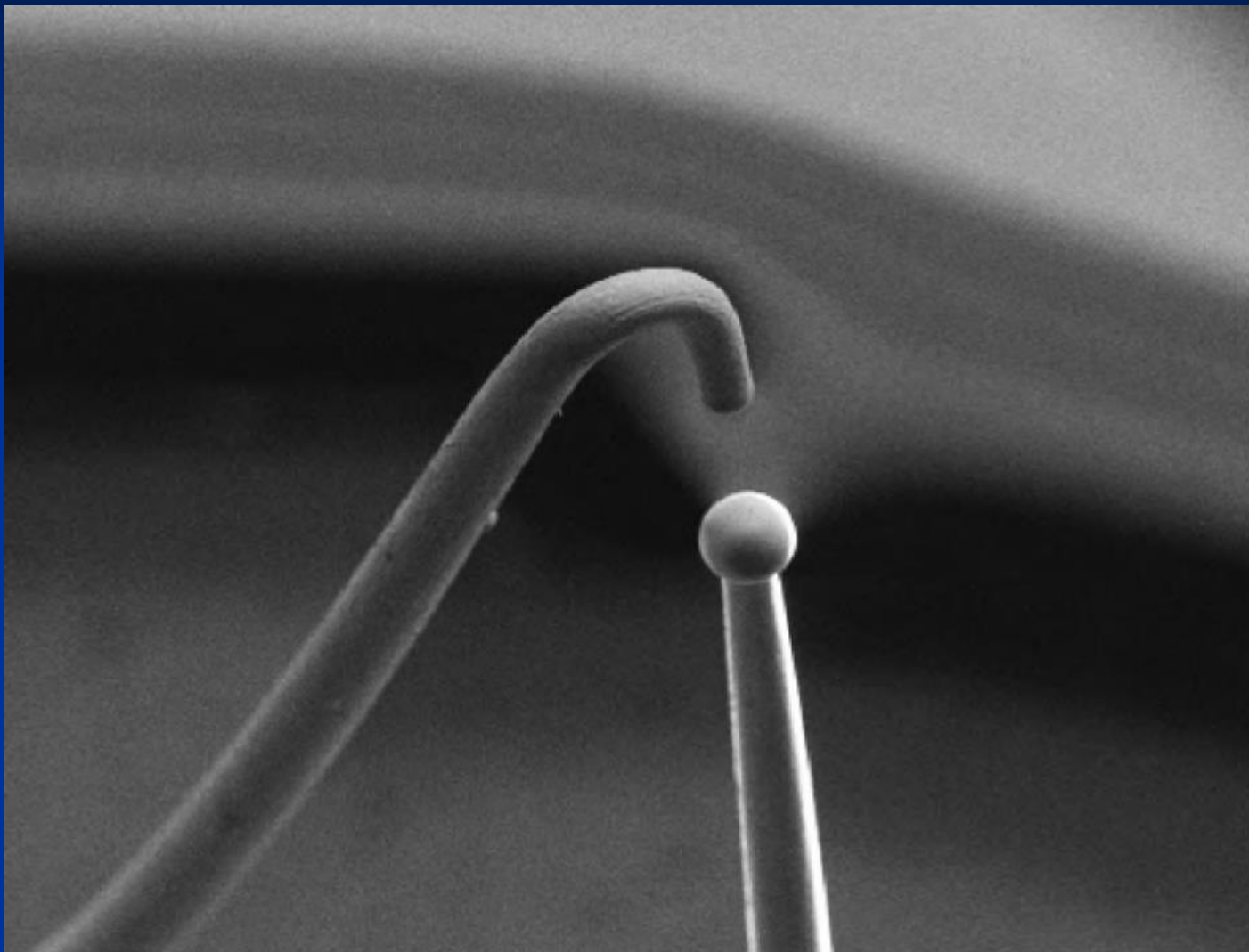
T – temp [K],

V – napięcie przyspieszające elektrony

Φ – praca wyjścia materiału katody [eV]

$\beta \uparrow T \uparrow$ (nie możemy bezkarnie grzać włókna bo ulegnie przepaleniu)

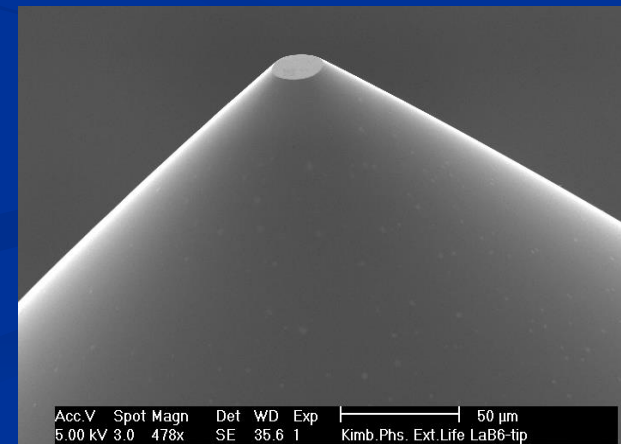
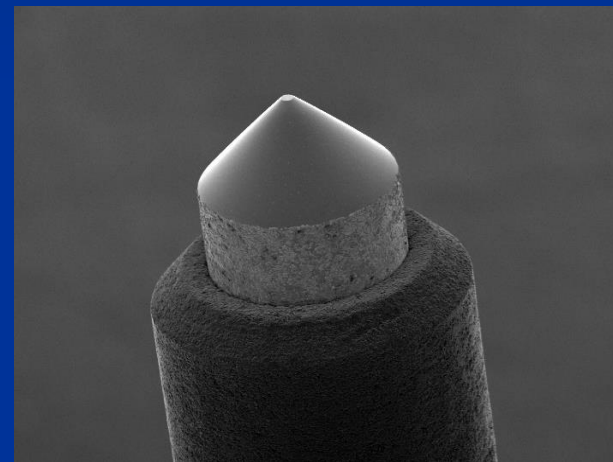
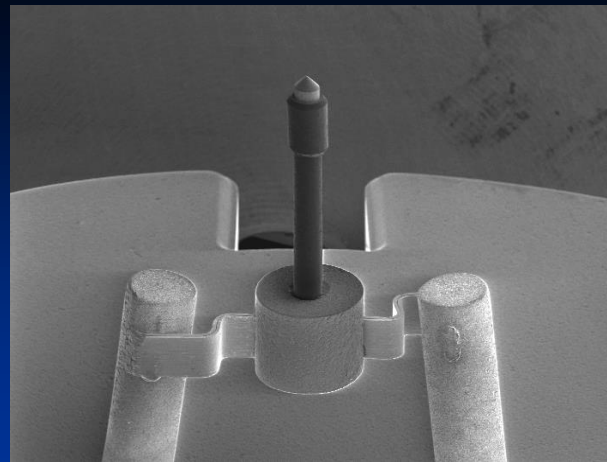
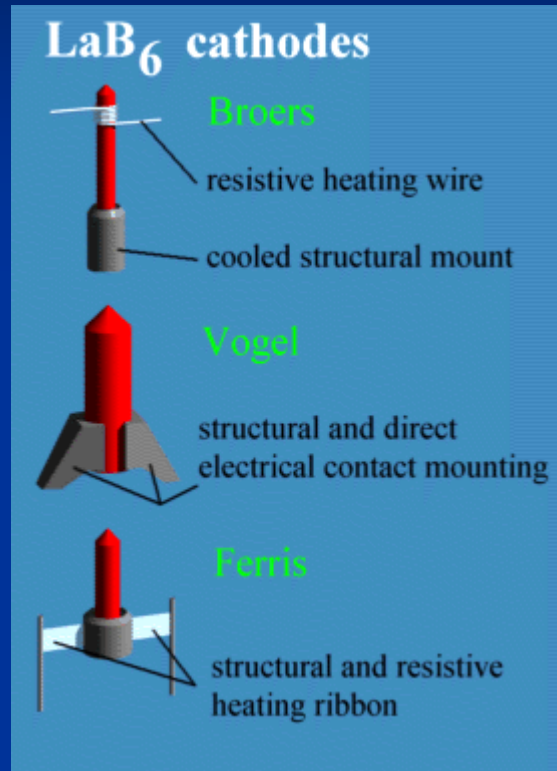
$\beta \uparrow \Phi \downarrow !!!$

Co się dzieje jak pracujemy za długo na plateau

Źródło LaB₆ z termoemisją

Dla LaB₆ praca wyjścia elektronu $\phi = 2,4 \text{ eV}$

$$\beta_{\text{LaB}_6} \approx 10 \beta_{\text{W}}$$

średnica cross-over $d_0 = 10 \mu\text{m}$

Źródła FEG (Field Emission Gun)

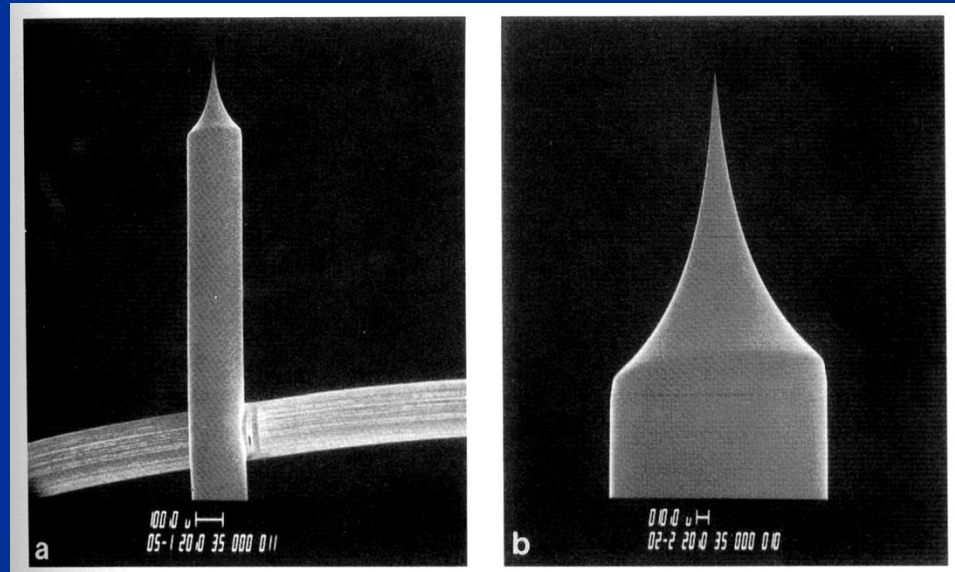
- CFE (Cold Field Emission)
- TFE (Thermal Field Emission)

CFE (Cold Field Emission)

średnica ostrza 100 nm – ujemny potencjał na katodzie – pole elektryczne koncentruje się na ostrzu. Przy wartości 10 V/nm wielkość bariery potencjału ulega obniżeniu – pojawia się tzw. efekt tunelowania.

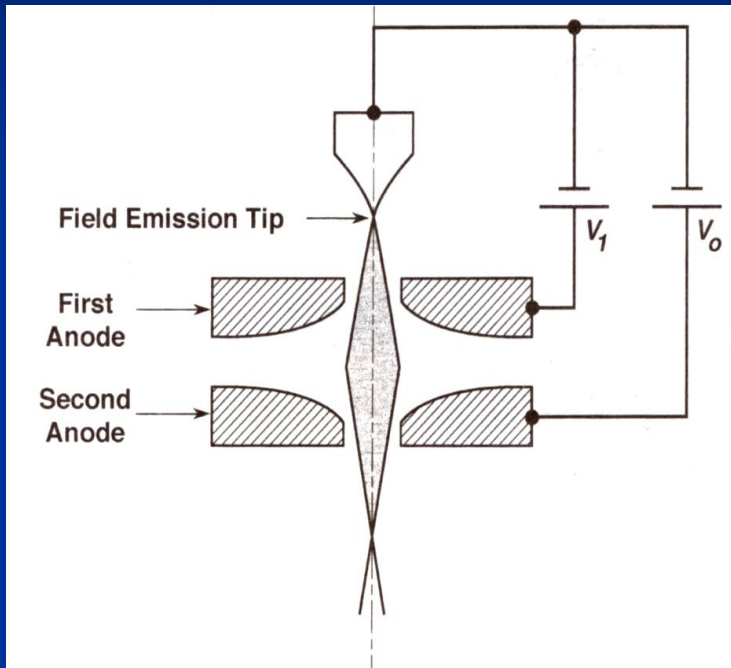
Materiał katody – **wolfram** – bo wytrzymuje naprężenia mechaniczne pojawiające się na końcu ostrza pod wpływem pola elektrycznego

Efekt tunelowania – w temp. 297 K (!)

CFE (Cold Field Emission) cd.

V_1 – napięcie pomiędzy pierwszą anodą a ostrzem (3-5 kV – emisja 10 μ A) (ekstraktor)

V_0 – napięcie pomiędzy drugą anodą a ostrzem (od kilkuset V do 30 kV w SEM/ 100 kV lub więcej w TEM) (emiter)

Powierzchnia ostrza – atomowo czysta! (bo każdy obcy atom obniża pracę wyjścia elektronu!)

- przy próżni 10^{-5} Pa – 1 monowarstwa cząsteczek gazu osadza się na ostrzu co 1 sec.
- przy próżni 10^{-10} Pa – 1 monowarstwa cząsteczek gazu osadza się na ostrzu co 7 h

Dlatego do pracy CFE wymagana jest ultrawysoka próżnia: 10^{-8} - 10^{-9} Pa

CFE (Cold Field Emission) cd.

Na początku pracy CFE rozgrzanie ostrza do temp. 2500 K celem usunięcia molekuł gazu. Wtedy obserwuje się największą emisję prądu elektronów.

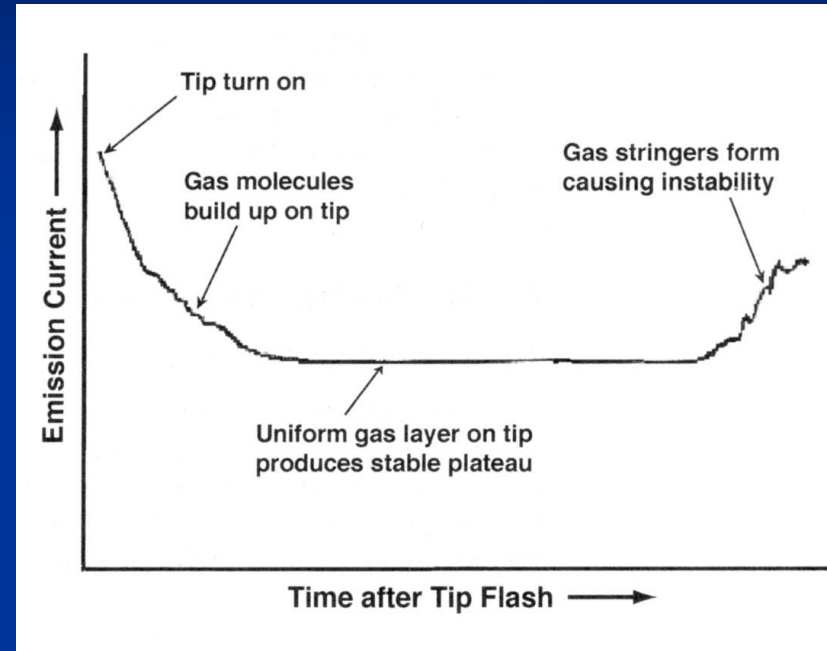
Z czasem emisja maleje, bo narasta warstwa molekuł gazu (po 10-15 min.).

Po osadzeniu monowarstwy gazu praca źródła stabilizuje się na okres kilku godzin.

Po tym czasie warstwa molekuł gazu jest tak gruba, że pojawia się niestabilność pracy CFE.

Wymagane jest nowe nagrzanie ostrza do temp. 2500 K.

Itd., itd.....

Zalety CFE:

1. średnica cross-over $d_0 = 2-3 \text{ nm}$
2. wiązka monoenergetyczna (rozmycie 0.3 eV)

Wada CFE:

niestabilność pracy w czasie (złe rozwiązanie dla mikroanalizy rtg.)

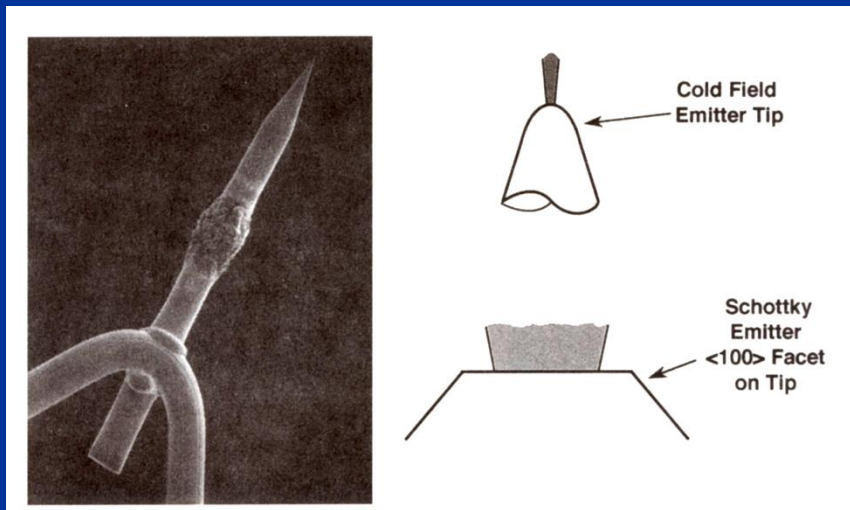
SFE (Schottky Field Emission)

TFE (Thermal Field Emission) – pracuje na takiej samej zasadzie jak CFE, ale ostrze jest podgrzewane do 1800 K – powierzchnia ostrza czysta, brak obcych atomów, może pracować w gorszej próżni.

SFE (Schottky Field Emission) – znaczące obniżenie pracy wyjścia ϕ poprzez zwilżanie powierzchni ostrza ciekłym dwutlenkiem cyrkonu.

Dla ZrO_2 praca wyjścia $\phi = 2.6 \text{ eV} \rightarrow$ maksymalna β wśród wszystkich źródeł

Rezerwuar ZrO_2 ma skończoną objętość – ograniczony czas pracy SFE do 12-15 miesięcy

Zalety SFE:

1. najwyższa jasność źródła β
2. najlepsza stabilność

Wada SFE:

średnica cross-over $d_0 = 20-30 \text{ nm}$
(ale przecież jest cały system demagnifikujący średnicę d_0)

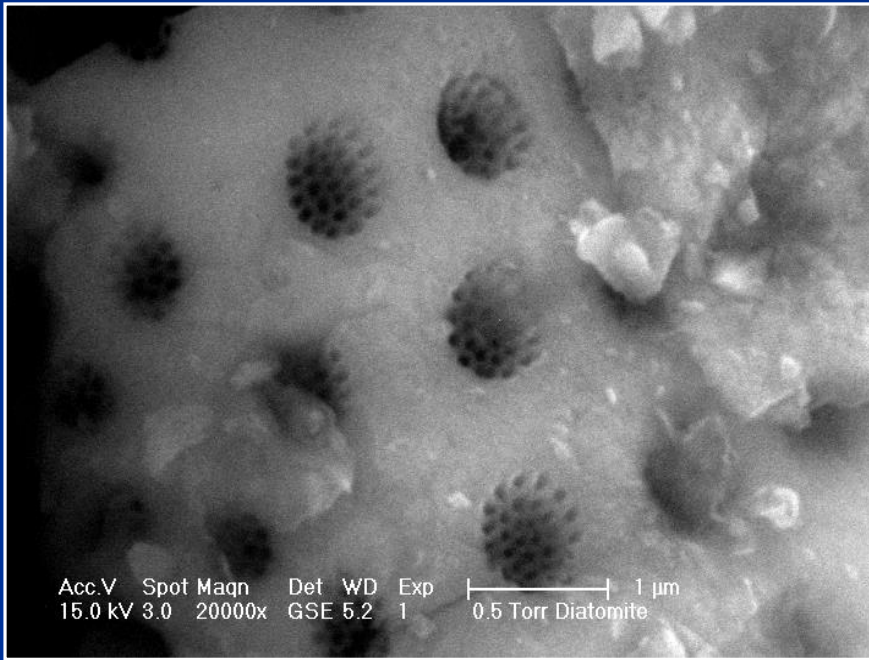
FEG z termoemisją Schottky'ego

Electron Source Performance Comparison

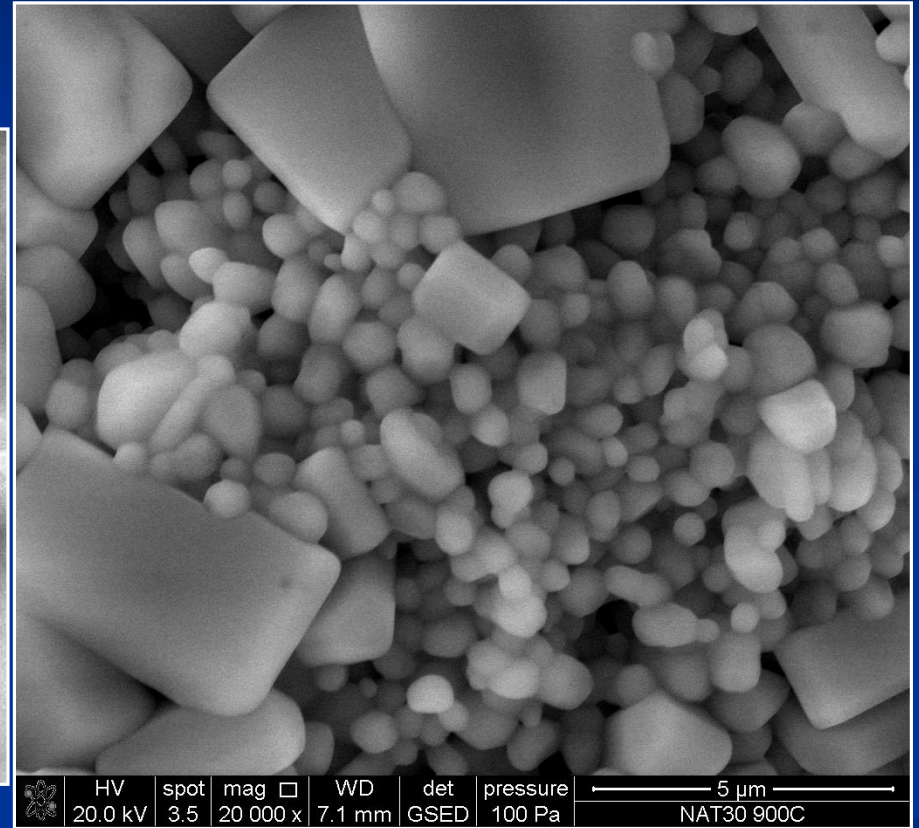
Emitter type	thermionic	thermionic	cold FE	Schottky FE
Cathode material	W	LaB ₆	W (310)	ZrO/W (100)
Operating temperature [K]	2,800	1,900	300	1,800
Cathode radius [nm]	60,000	10,000	≤ 100	≤ 1,000
Effective source radius [nm]	15,000	5,000	2.5 (a)	15 (a)
Emission current density [A/cm ²]	3	30	17,000	5,300
Total emission current [μA]	200	80	5	200
Normalized brightness [A/cm ² .sr.kV]	1 . 10 ⁴	1 . 10 ⁵	2 . 10 ⁷	1 . 10 ⁷
Maximum probe current [nA]	1000	1000	0.2	> 20
Energy spread at the cathode [eV]	0.59	0.40	0.26	0.31
Energy spread at the gun exit [eV]	1.5 - 2.5	1.3 - 2.5	0.3 - 0.7	0.35 - 0.7
Beam noise [%]	1	1	5 - 10	1
Emission current drift [%/h]	0.1	0.2	5	< 0,5
Operating vacuum [hPa]	≤ 1 . 10 ⁻⁵	≤ 1 . 10 ⁻⁶	≤ 1 . 10 ⁻¹⁰	≤ 1 . 10 ⁻⁸
Cathode life [h]	200	1000	2000	2000
Cathode regeneration	not required	not required	every 6 to 8 h	not required
Sensitivity to external influence	minimal	minimal	high	low

Diatomit

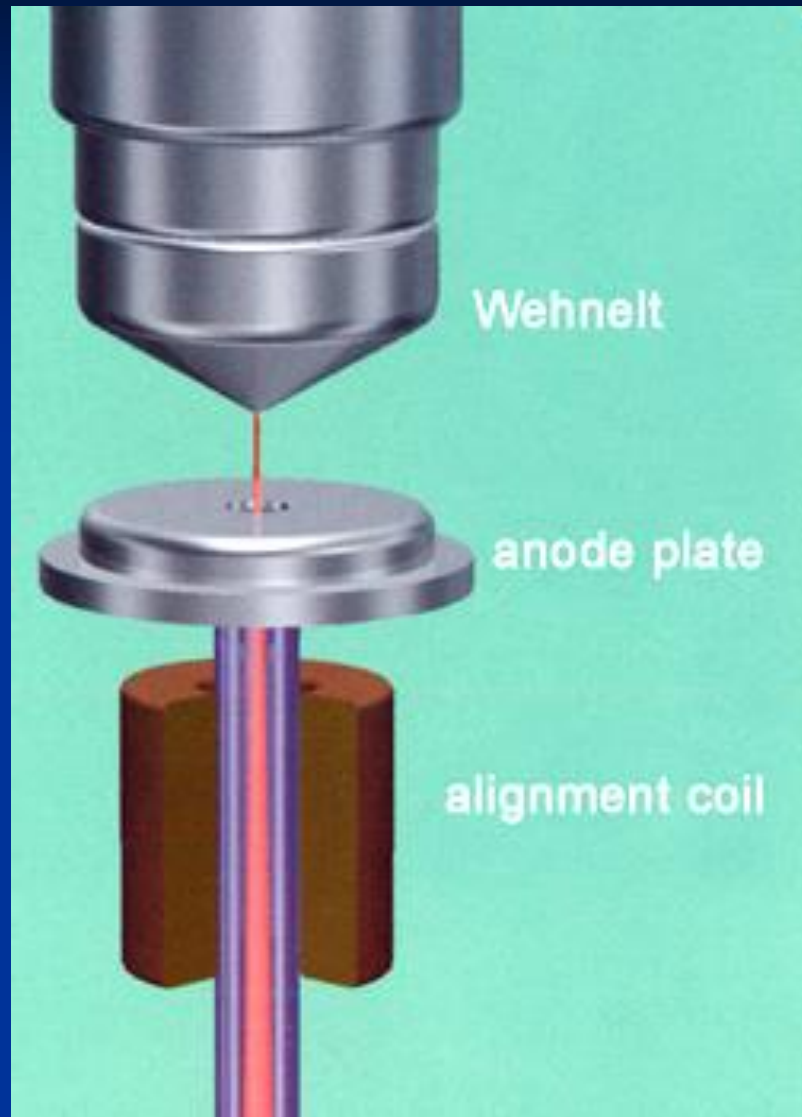
Źródło wolframowe z termoemisją

Kompozyt HAp/bioszkle

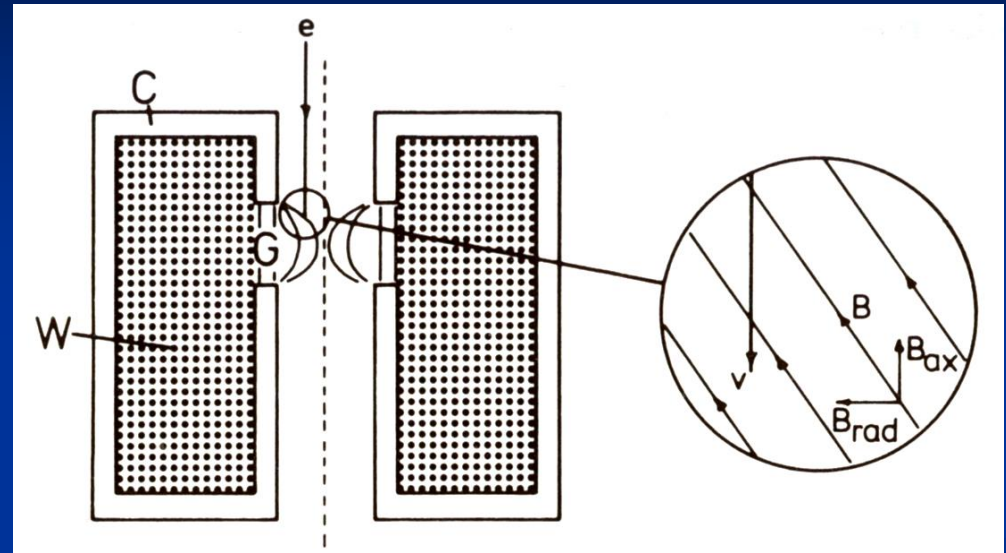
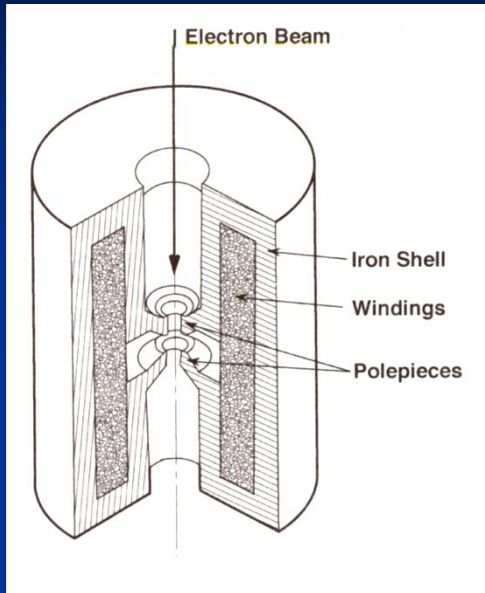
SFE (Schottky Field Emission)

Soczewki magnetyczne

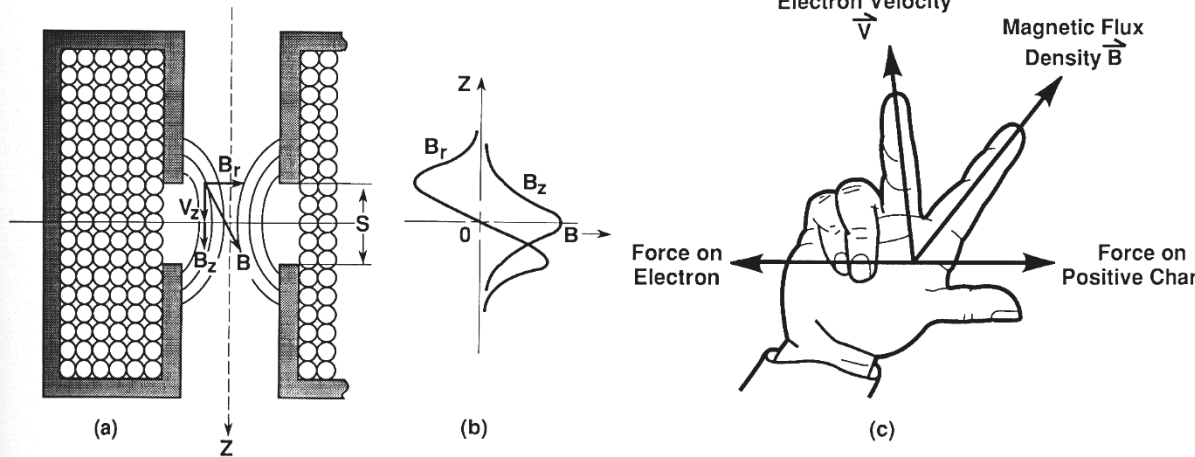
Na elektron poruszający się w prędkością „ v ” w polu magnetycznym działa siła: $\mathbf{F} = e\mathbf{v} \times \mathbf{B}$

wektorowo $\mathbf{F} = e(\mathbf{\dot{B}} \wedge \mathbf{\dot{v}})$

B – natężenie pola magnetycznego

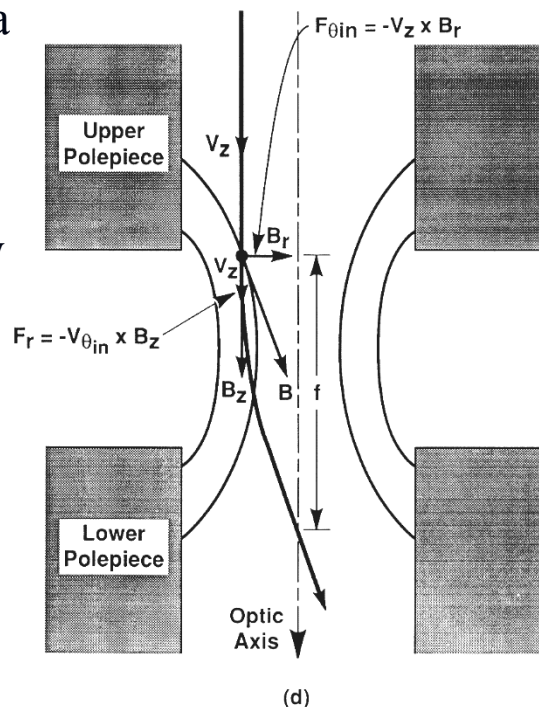
Pole B ma dwie składowe: B_{ax} $\parallel$ do osi elektronooptycznej

B_{rad} $\perp$ do osi elektronooptycznej

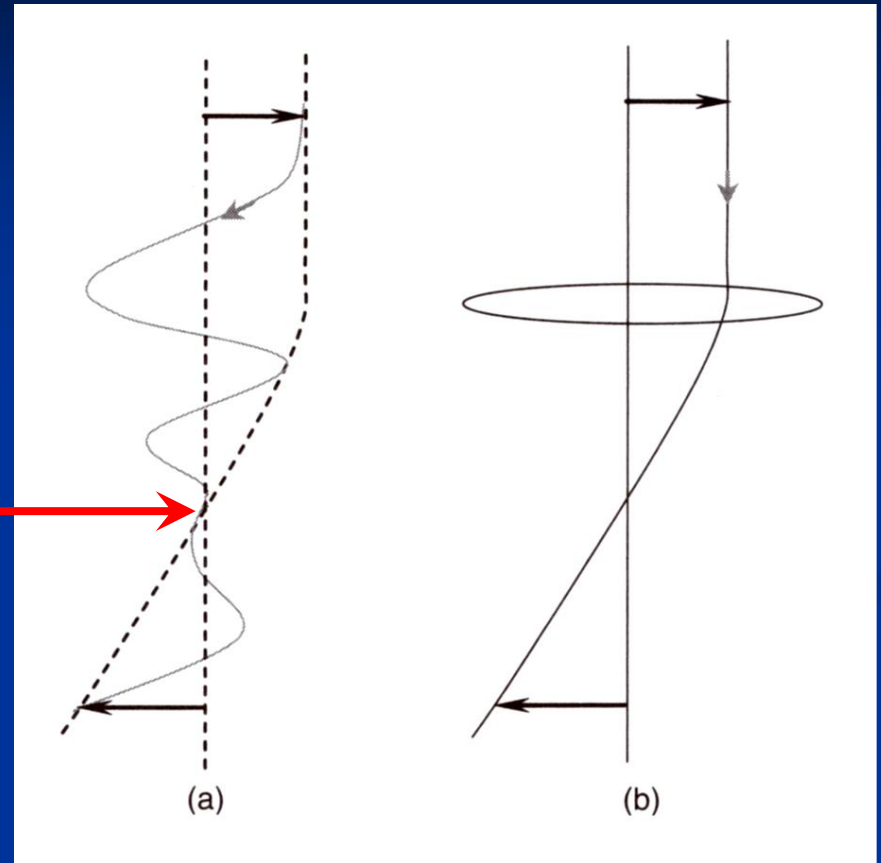
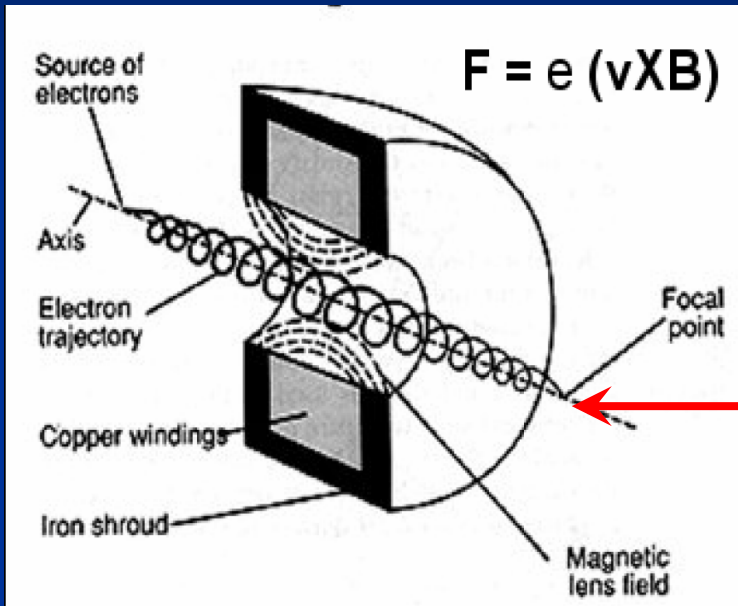

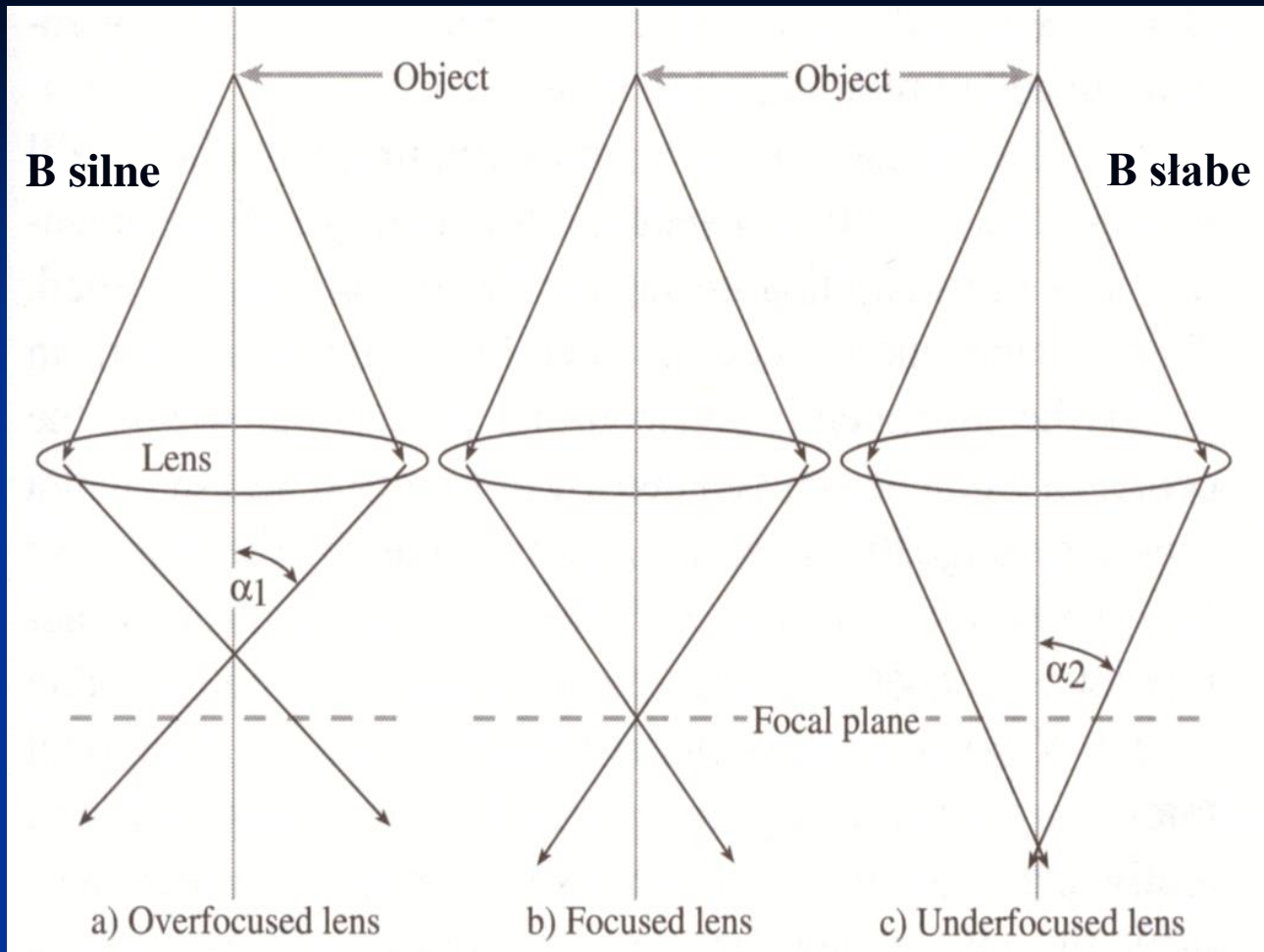
Początkowo $B_{z=ax}$ nie działa na elektron, natomiast $B_{r=rad}$ działa z rosnącą siłą $F_{r=rad}$ - elektron zaczyna poruszać się po spirali wzdłuż osi Z . Wtedy na e^- zaczyna działać siła $F_{z=ax}$ o składowej pola $B_{z=ax}$. Promień spirali staje się coraz mniejszy.

Figure 2.15. Schematic of an axially symmetric electromagnetic lens (adapted from Hall, 1966). (a) Magnetic flux density components B_r and B_z inside the lens. (b) Plot of the magnetic flux density components B_r and B_z along the optic axis. (c) Illustration of the right-hand rule. (d) Enlarged schematic of polepiece area of (a), showing the forces on an electron that cause it to be focused.

Wynik oddziaływania pola magnetycznego: Równoległa wiązka elektronowa w obszarze oddziaływania soczewki magnetycznej zostaje skupiona w jednym punkcie! Nie ma całkowitej liczby skrętów spirali – obraz jest przesunięty

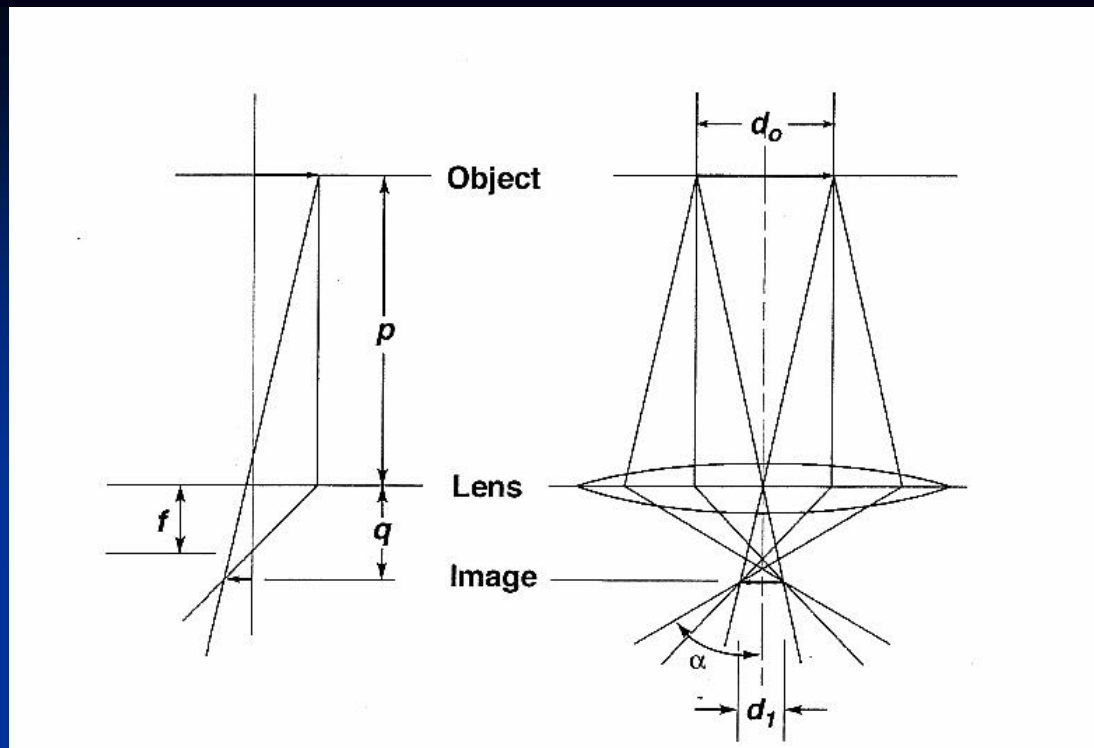

Jeżeli rośnie energia elektronów – musimy stosować silniejsze pola magnetyczne B

Jeżeli stosujemy silniejsze pole magnetyczne B – promień spirali silniej maleje

**Zmieniając napięcie przyspieszające elektrony –
zmieniamy układ soczewek w ME !!!**

Pomniejszenie „cross-overa” d_o przez soczewkę kondensorową do wartości d_1
 (obraz pomniejszony obrócony)

$$\frac{1}{f} = \frac{1}{p} + \frac{1}{q}$$

$$\text{Magnification} = M = \frac{q}{p}$$

$$\text{Demagnification} = m = \frac{p}{q}$$

p – odległość obiekt („cross over”) – środek soczewki
 q – środek soczewki – obraz

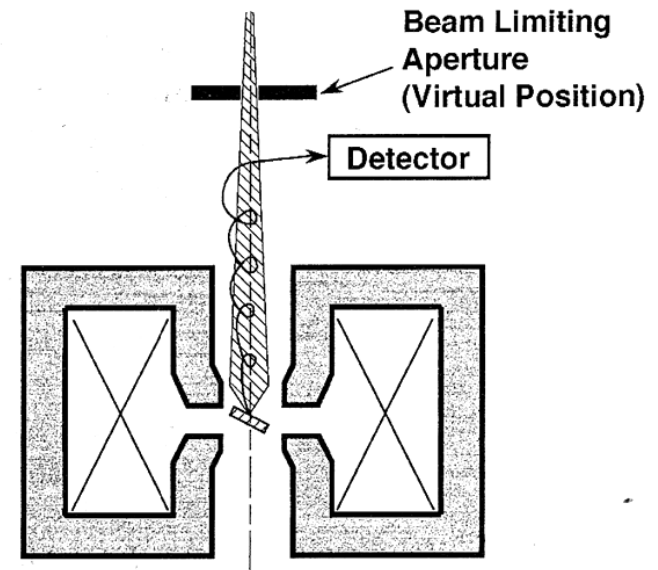
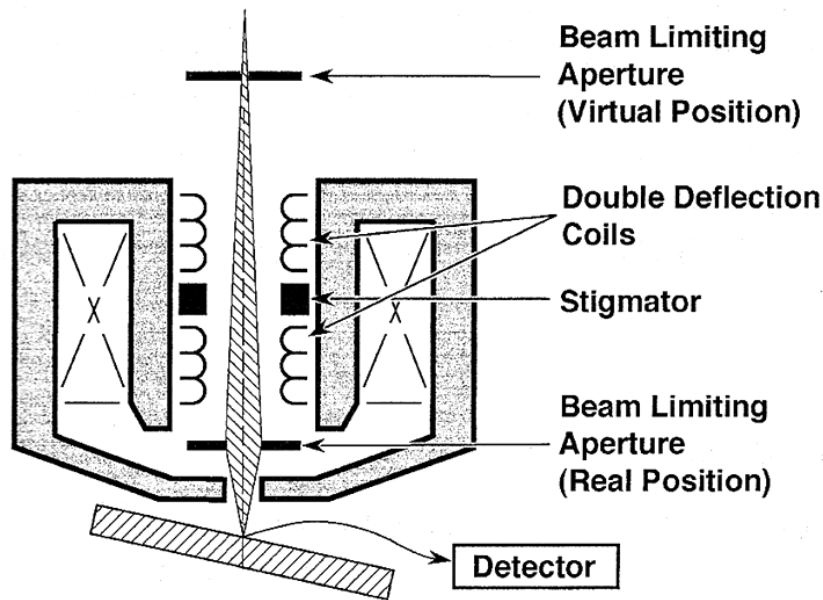
Dla tego przypadku pomniejszenie $m = 3.14$

„Cross over” dla hair pin $W = 50 \mu\text{m}$

$$d_1 = d_o / m = 50 / 3.14 = 14.7 \mu\text{m}$$

Przy użyciu 2 lub 3 soczewek pomniejszających można uzyskać wartość $0.01 \mu\text{m} = 10 \text{ nm}$ (ostateczne końcowe pomniejszenie „cross-overa”)

Klasyczna soczewka „pin-hole lens” („conical lens”) – całe pole magnetyczne jest wewnątrz soczewki

Ponieważ aberracja sferyczna rośnie z WD, próbka musi być umieszczona blisko nabiegownika celem zminimalizowania aberracji sferycznej.

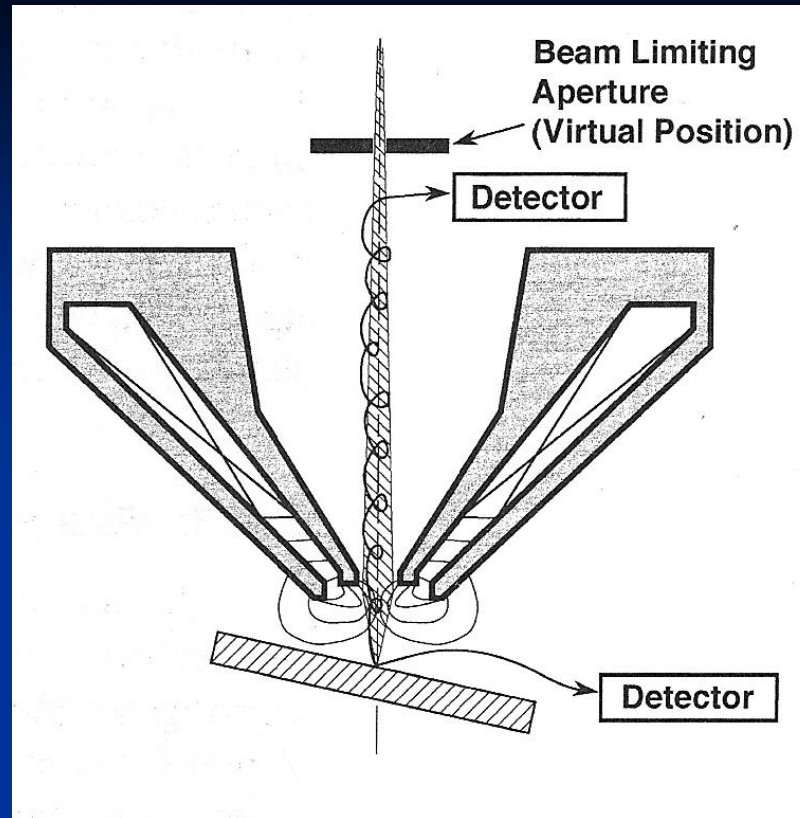
Wymiar próbki jest limitowany tylko wymiarami komory WD – max 40 mm duża głębia ostrości.

Soczewka „immersion lens”

Próbka umieszczona jest wewnątrz soczewki; próbka musi być bardzo mała < 5mm !!!

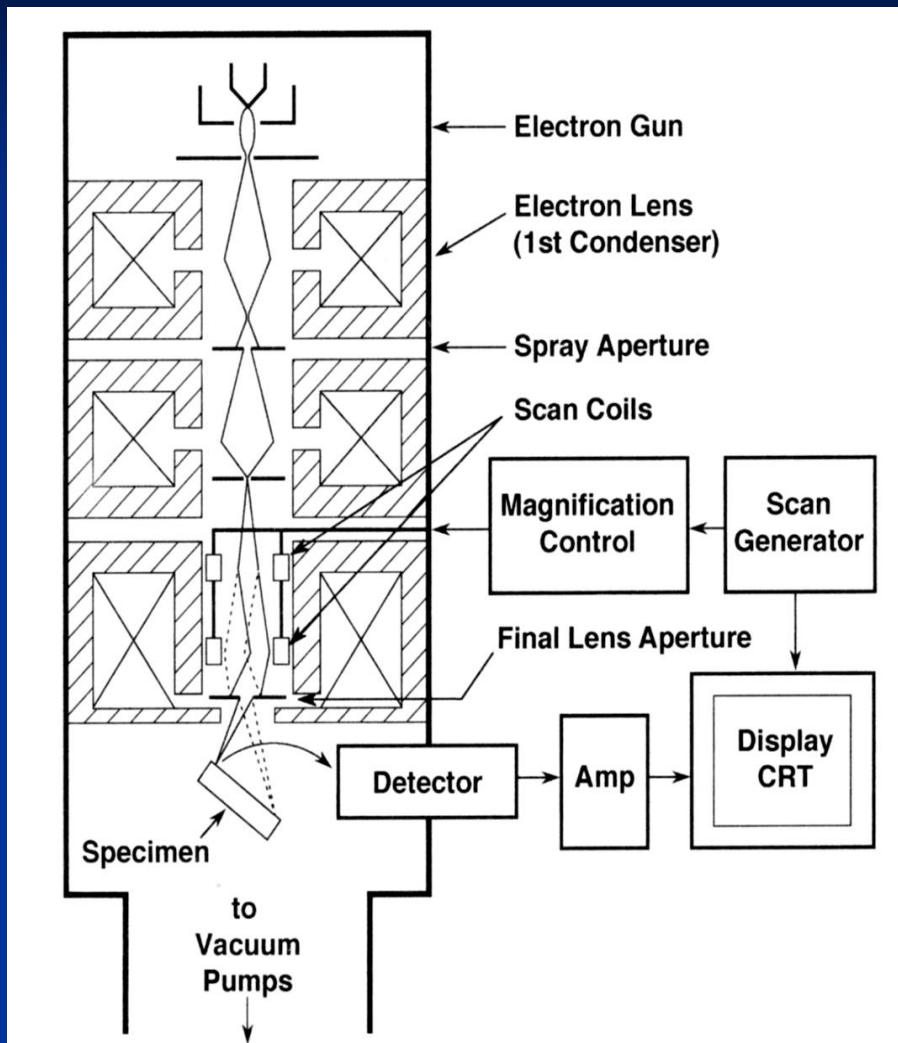
Najmniejsza aberracja sferyczna, najmniejsza średnica wiązki elektronicznej, najlepsza zdolność rozdzielcza – detektor TTL (through-the-lens detector).

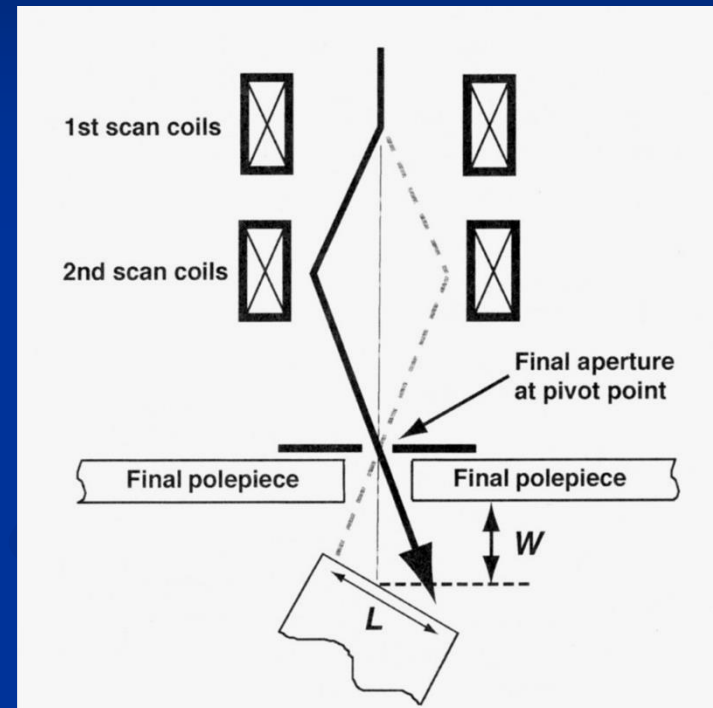

Soczewka „snorkel” or „single pole”

Silne pole magnetyczne skierowane jest bezpośrednio z nabiegownika na próbkę. Ta soczewka zawiera najlepsze cechy soczewki „pin-hole” i „immersion”. Minimalna aberracja sferyczna, duże próbki, można stosować równocześnie detektory TTL i ET

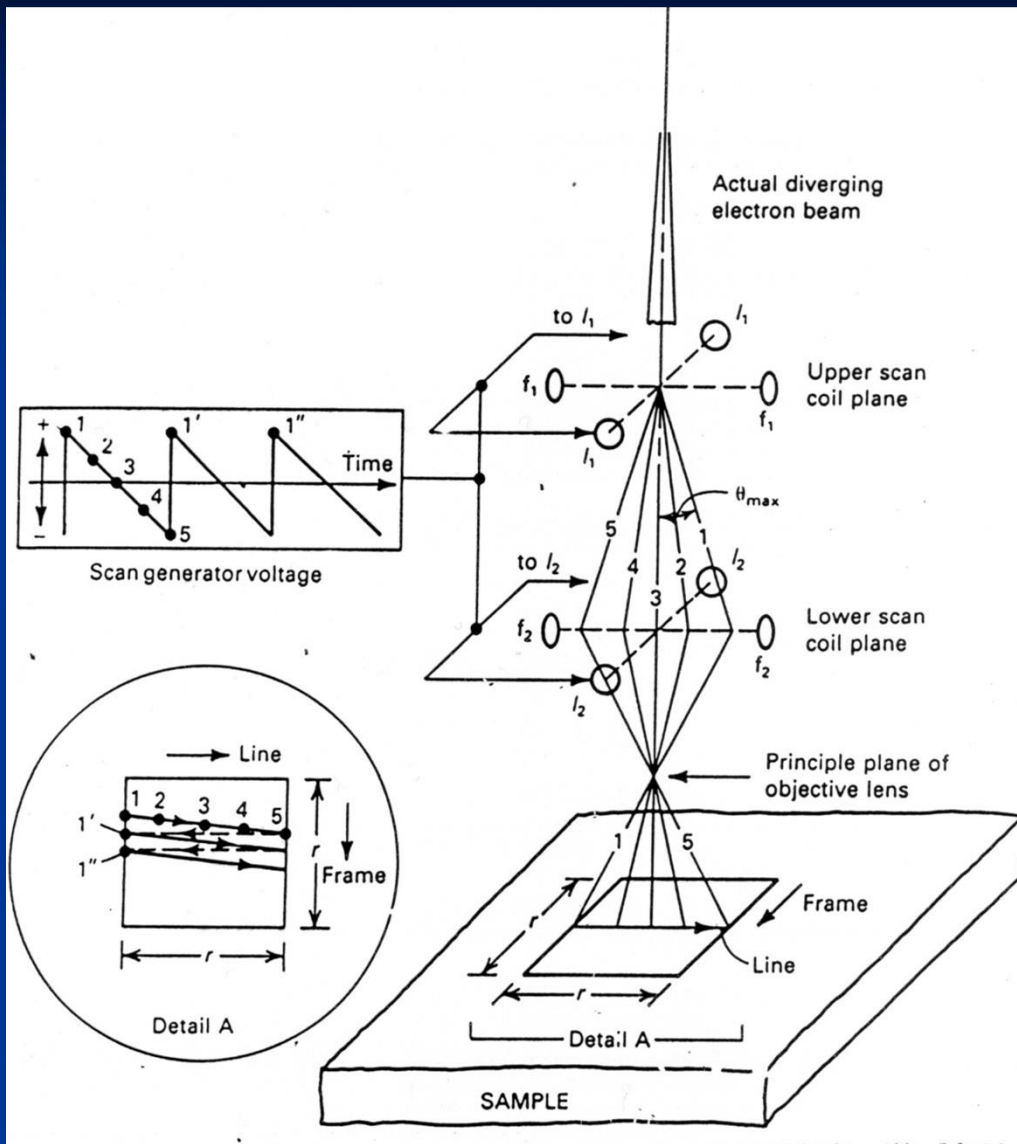
Cewki skanujące

$W = WD$ – Working Distance

To odległość między obserwowaną powierzchnią a nabiegunnikiem soczewki obiektywowej

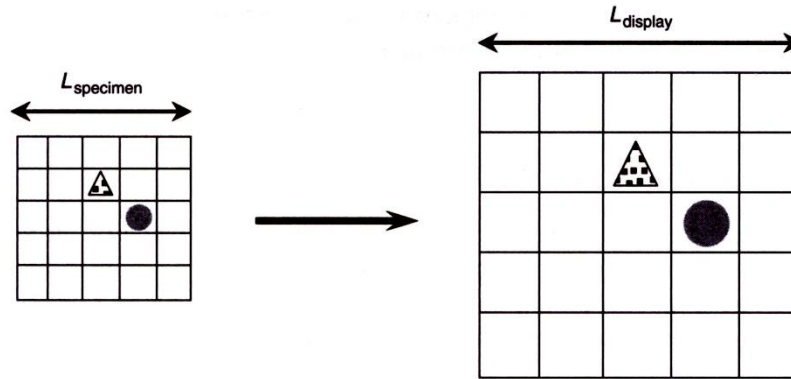
Cewki skanujące cd.

Table 4.1. Area Sampled as a Function of Magnification

Magnification ^a	Area on sample
10×	$(1 \text{ cm})^2 = 100 \text{ mm}^2$
100×	$(1 \text{ mm})^2 = 1 \text{ mm}^2$
1,000×	$(100 \text{ } \mu\text{m})^2 = 0.01 \text{ mm}^2$
10,000×	$(10 \text{ } \mu\text{m})^2 = 10^{-4} \text{ mm}^2$
100,000×	$(1 \text{ } \mu\text{m})^2 = 10^{-6} \text{ mm}^2$
1,000,000×	$(100 \text{ nm})^2 = 10^{-8} \text{ mm}^2$

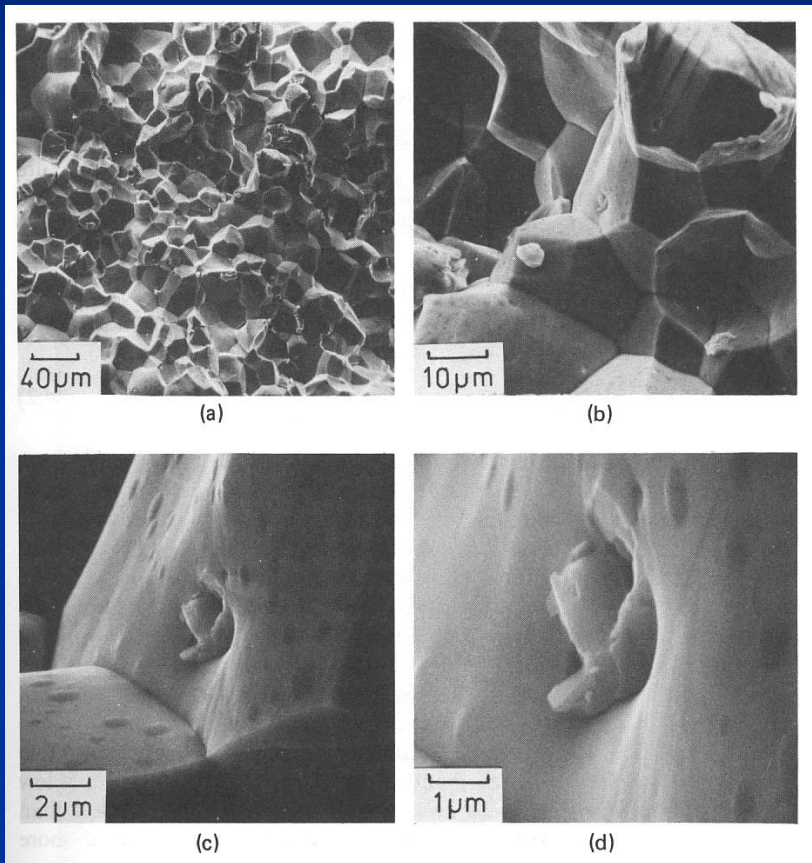
^a Assumes magnification is relative to a CRT screen that measures 10 cm × 10 cm.

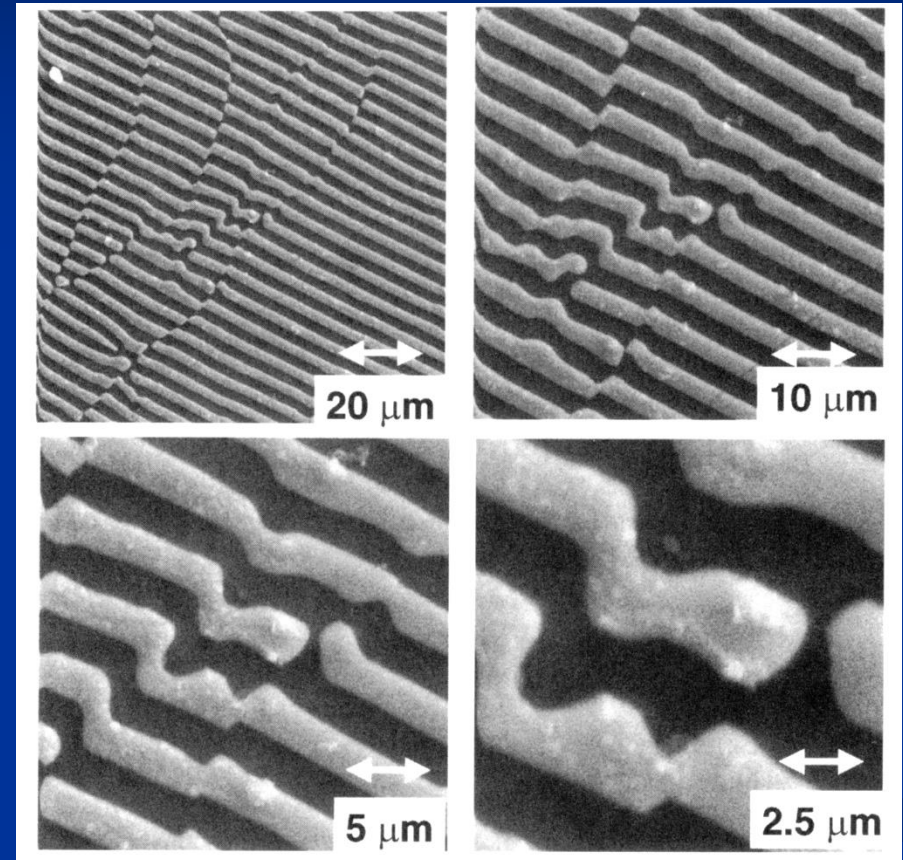
Figure 2.29 The information from the scanned specimen is transferred point by point to a display. Magnification is defined as the ratio of the two line scans and therefore, on its own, magnification is not an absolute measure of specimen feature sizes

$$M = L_{\text{Display}} / L_{\text{Specimen}}$$

Przykłady zmian powiększeń w SEM

Przełom kruchy stali, widoczny MnS,
WD = constans, $E_0 = 20 \text{ keV}$

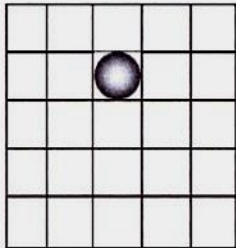

Eutektyka AlCu,
WD = constans, $E_0 = 20 \text{ keV}$

Wpływ prądu wiązki elektronowej na jakość obrazu

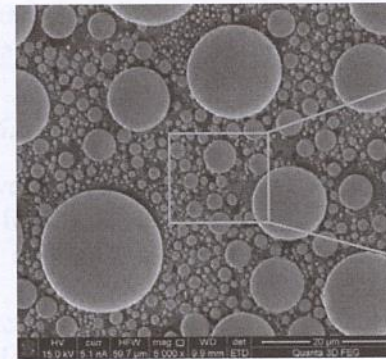
✓ Low magnification,
large beam diameter

X High magnification,
large beam diameter

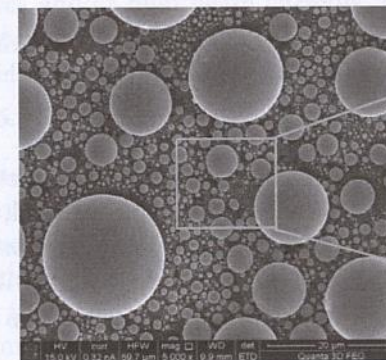

✓ High magnification,
small beam diameter

(a)

5.1 nA

(b)

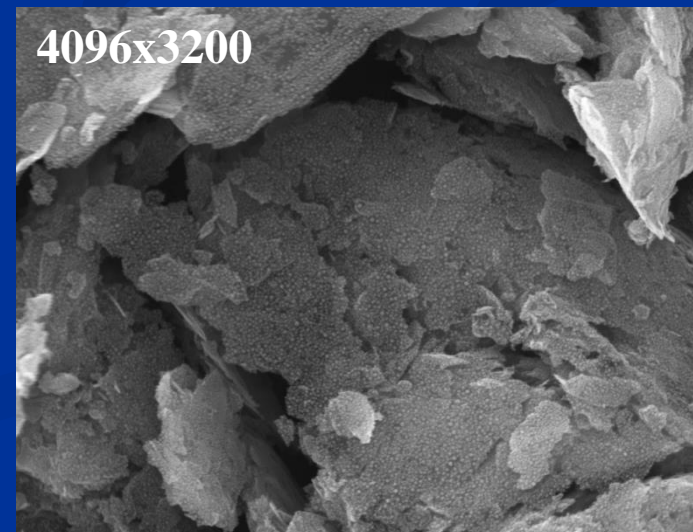
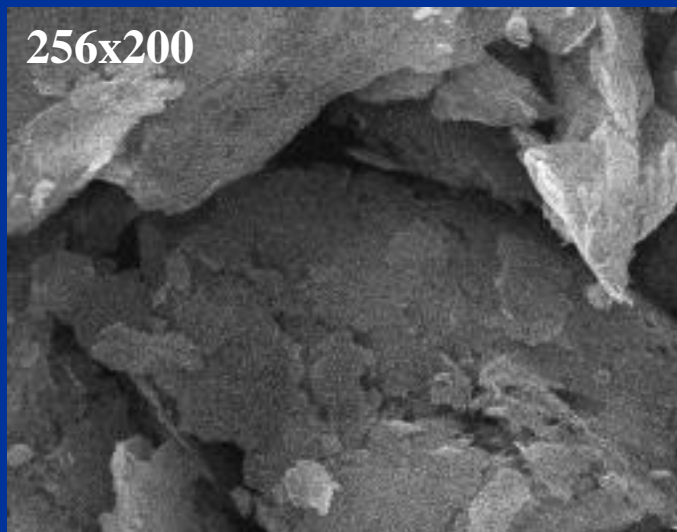
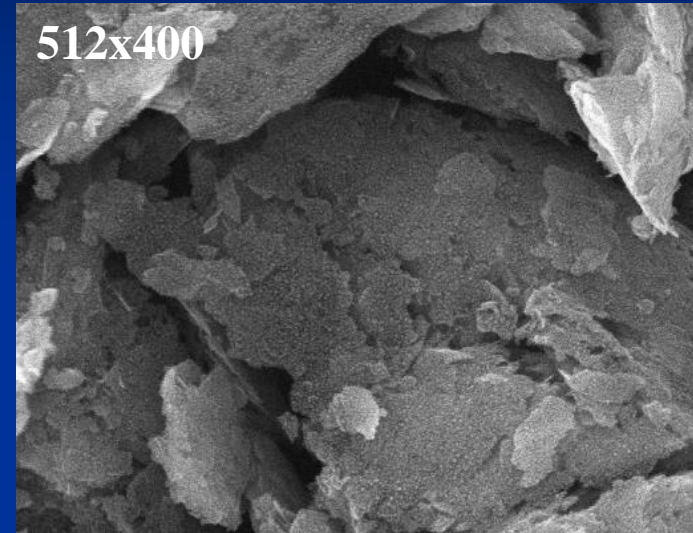
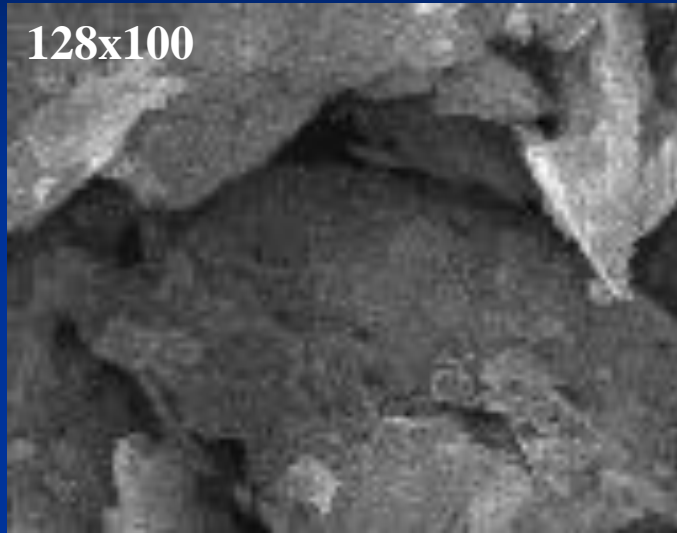
0.32 nA

Im większy prąd wiązki elektronowej - tym większa średnica zogniskowanej wiązki elektronowej a zatem gorsza zdolność rozdzielcza !!!

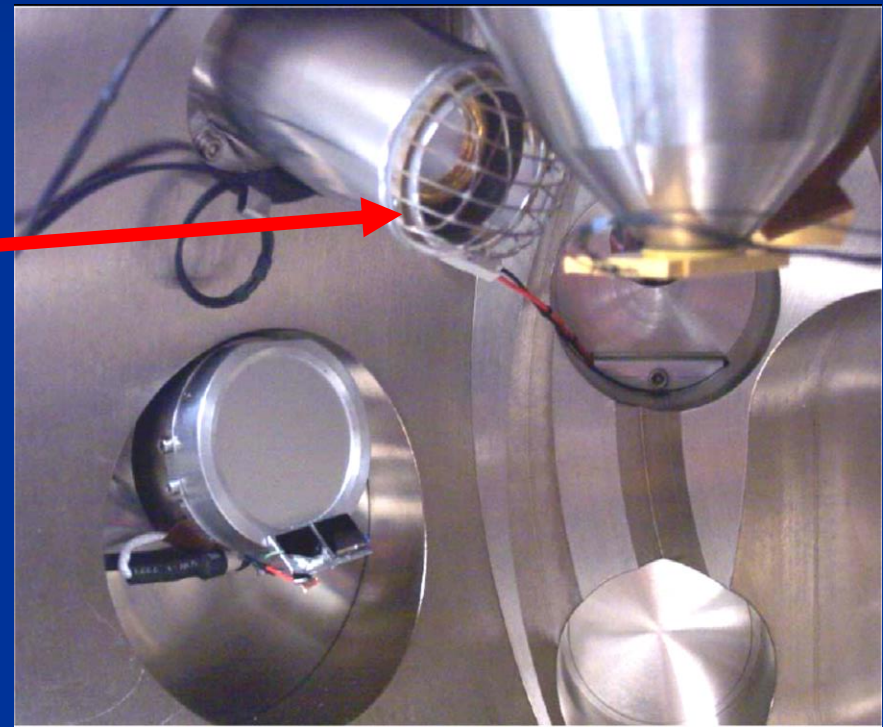
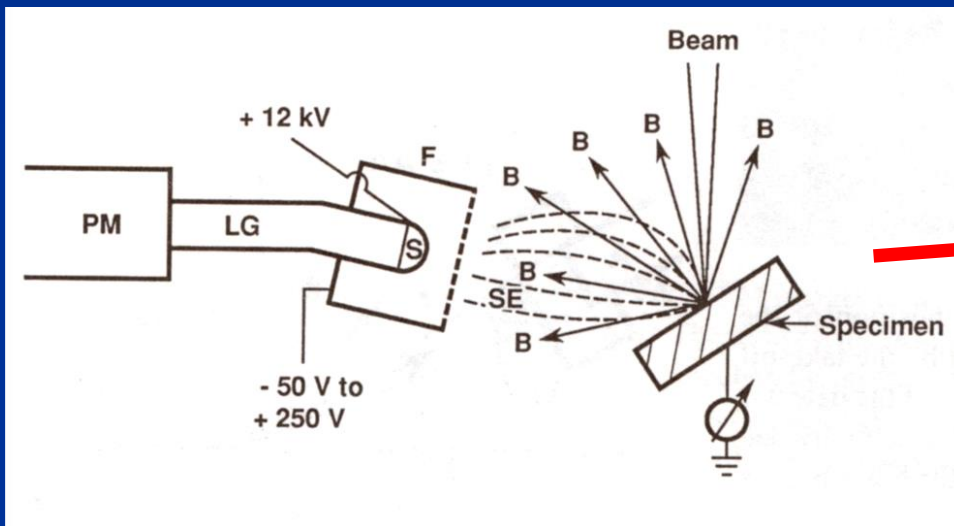
Wpływ cyfrowej rozdzielczości na jakość obrazu

FEI ESEM - Standard Image Definition 702x484; Image High Definition 1404x968

Detektory elektronów

Detektor Everharta-Thornleya

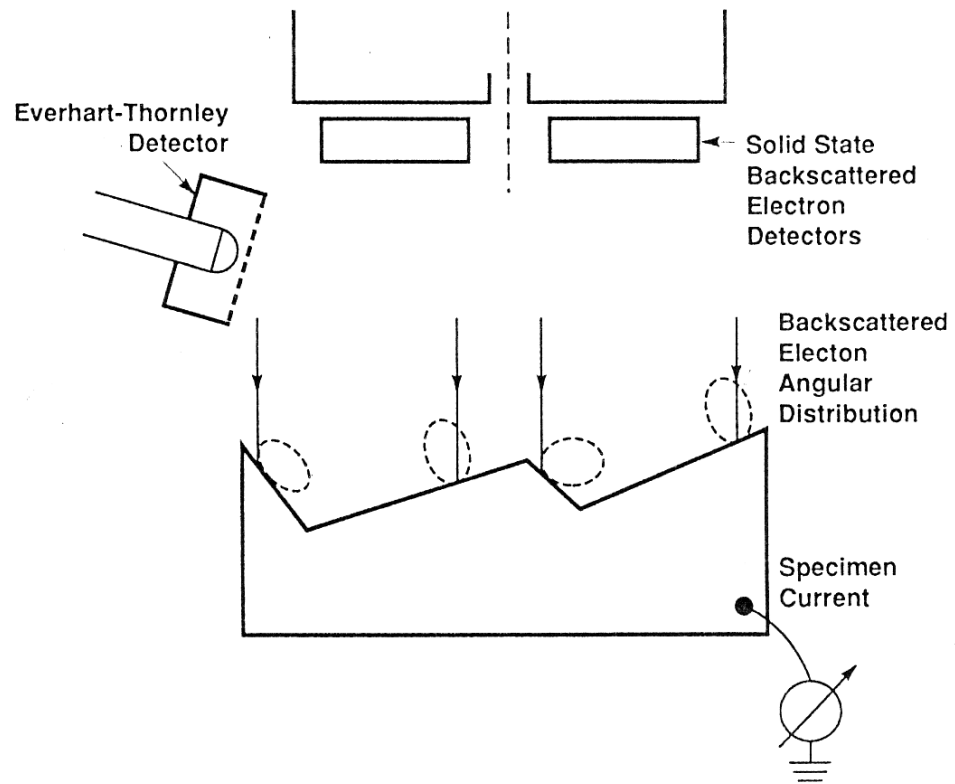
F – klatka Faradaya (-50V do + 250V)

S – scyntylator na potencjale dodatnim (+12kV)

LG – światłowód

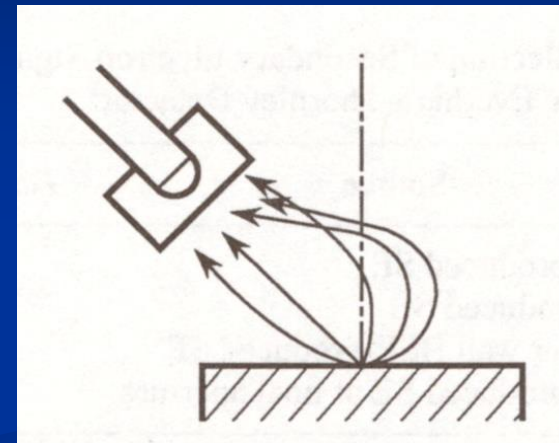
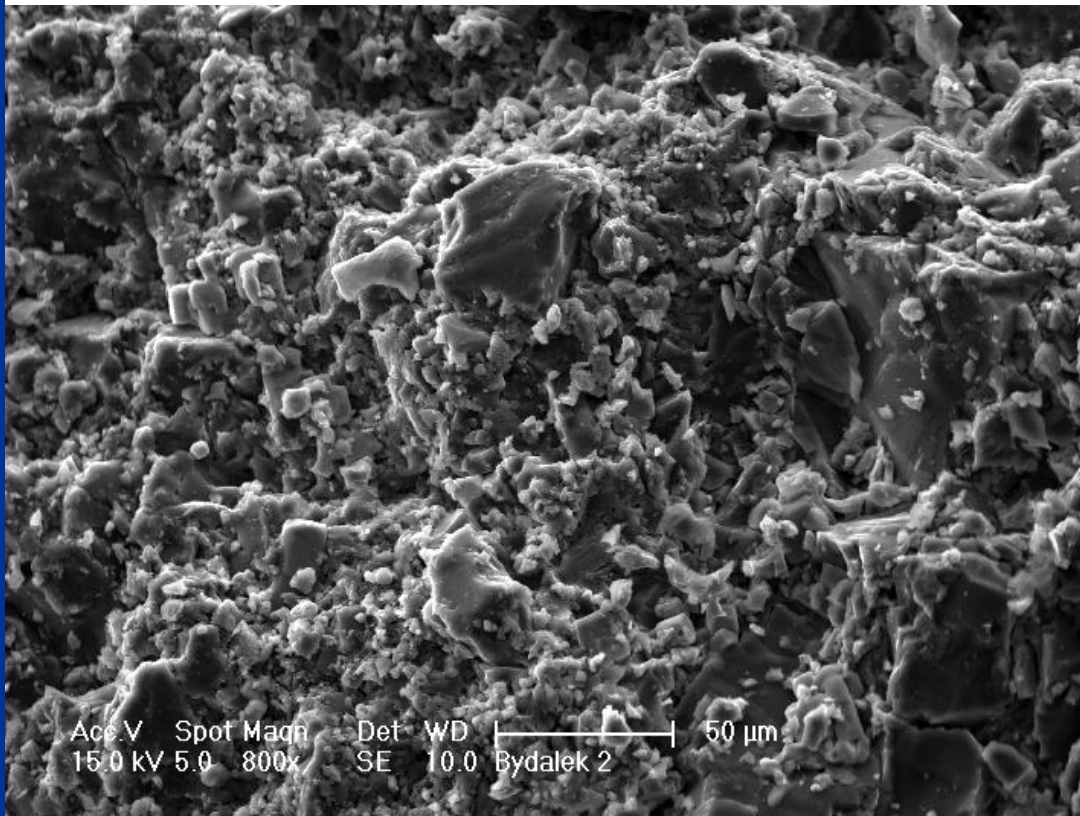
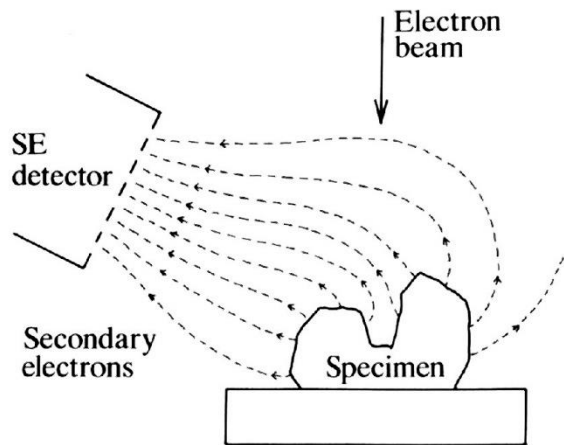
PM – fotopowielacz

Część BSE zawsze zostanie zarejestrowana przez detektor E-T

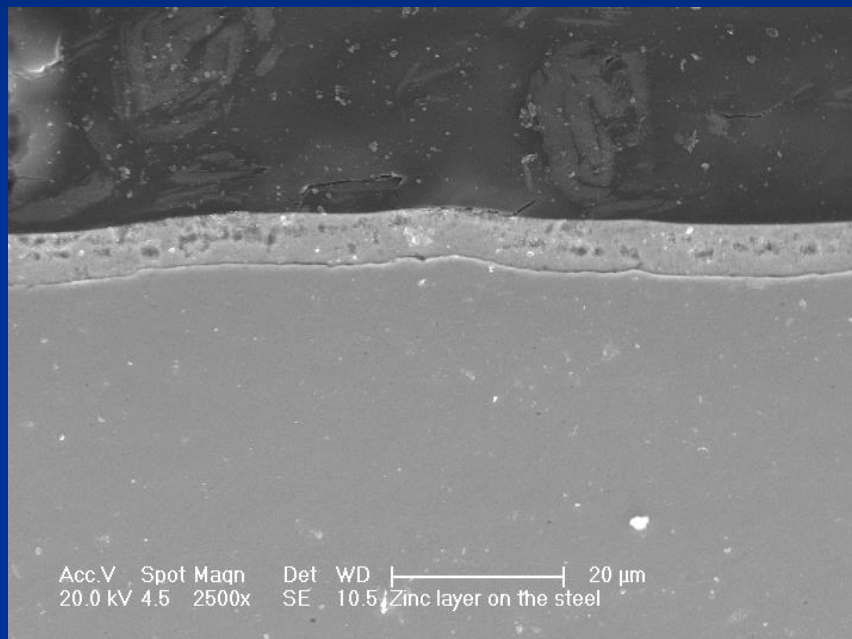
Figure 4.36. Typical arrangement of detectors in a SEM chamber relative to a rough surface with random facets.

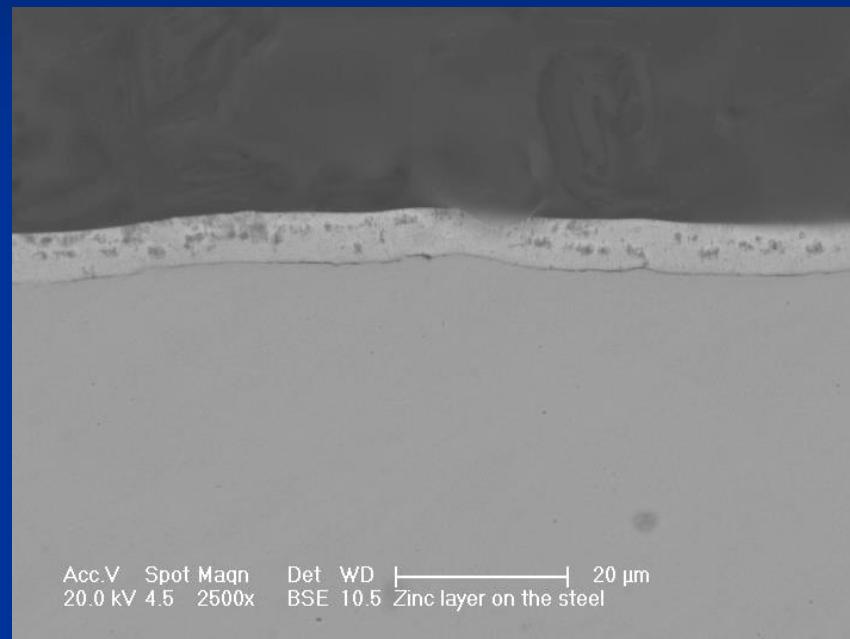

**Odchylenie trajektorii
SE przez dodatni
potencjał siatki
Faradaya**

**Płaskie powierzchnie –
brak kontrastu; obrazy
SE są nieprzydatne**

**Obraz SE – widoczny udział
elektronów BSE**

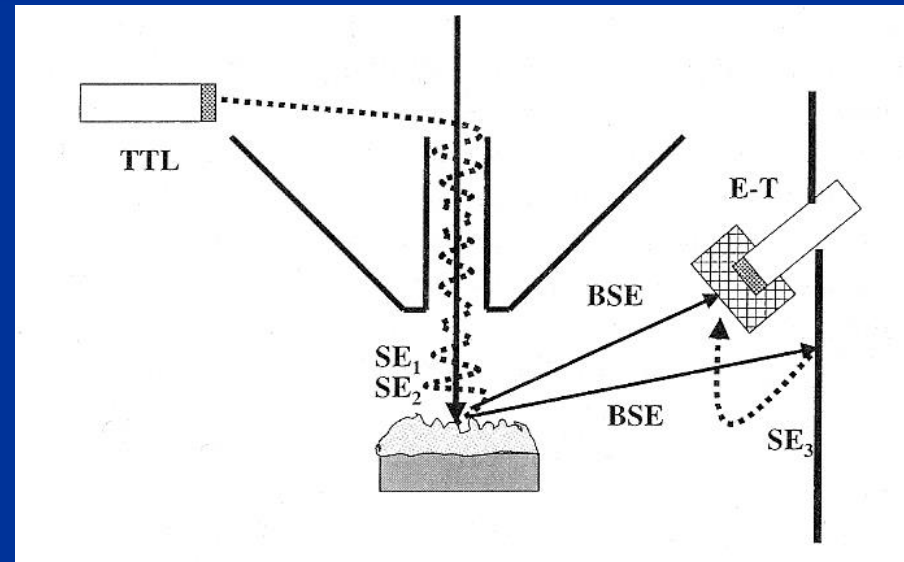
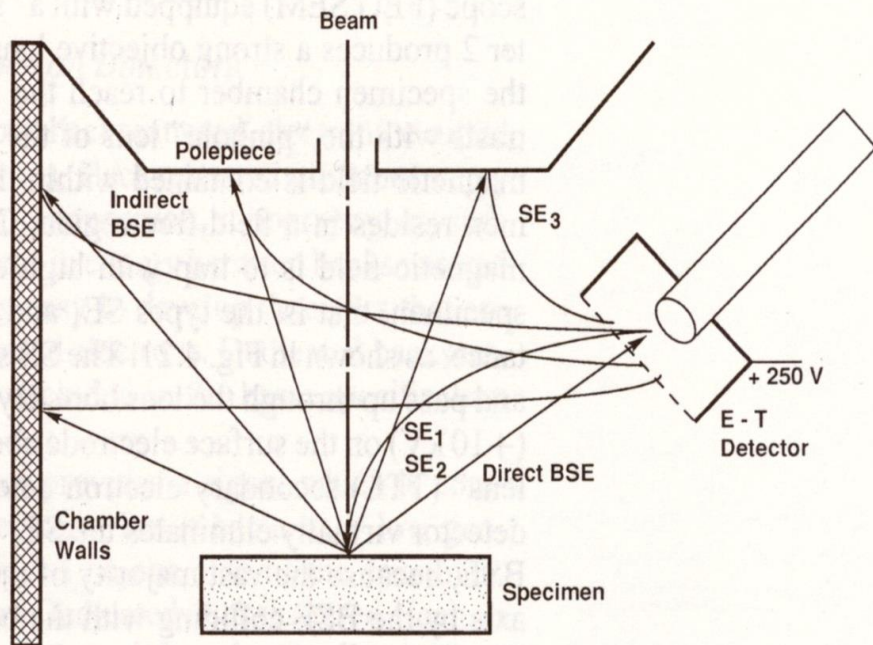
Obraz BSE

**przekrój poprzeczny blachy stalowej (z naniesioną powłoką Zn)
w górnej części mikrofotografii - żywica przewodząca**

Table 4.4. Collection of Secondary Electron Signals from a Gold Specimen with the Everhart-Thornley Detector^a

Signal	Source	Percentage of total
SE ₁	Beam-produced SE	9
SE ₂	BSE-produced SE	28
SE ₃	Chamber wall BSE-produced SE	61
SE ₄	Beam-produced SE at final aperture	2

^a From Peters (1984).

Through-the-lens detector

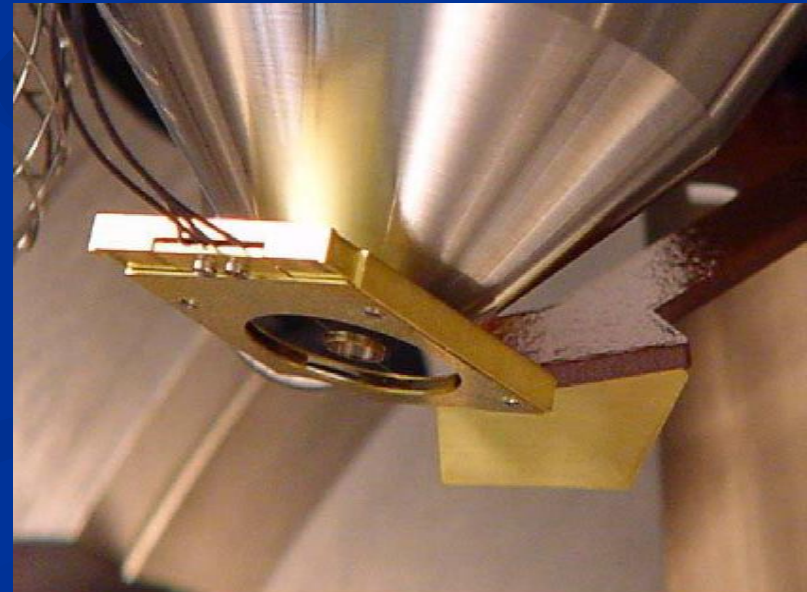
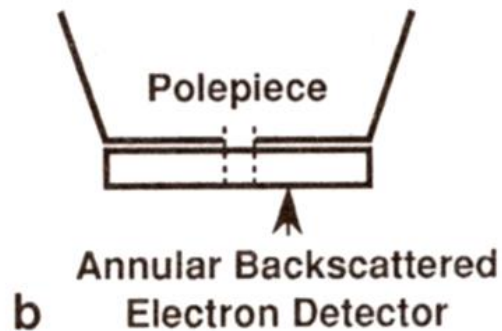
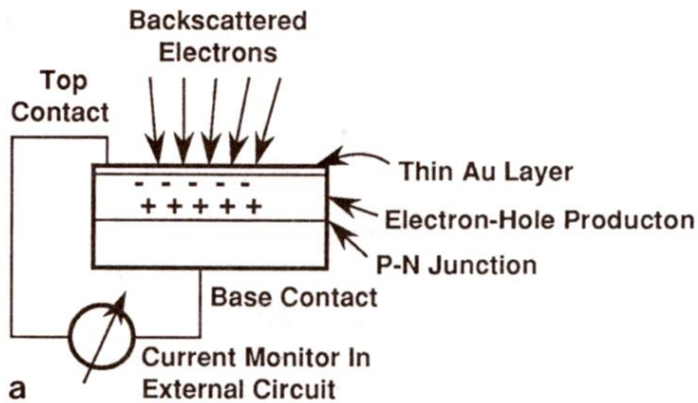

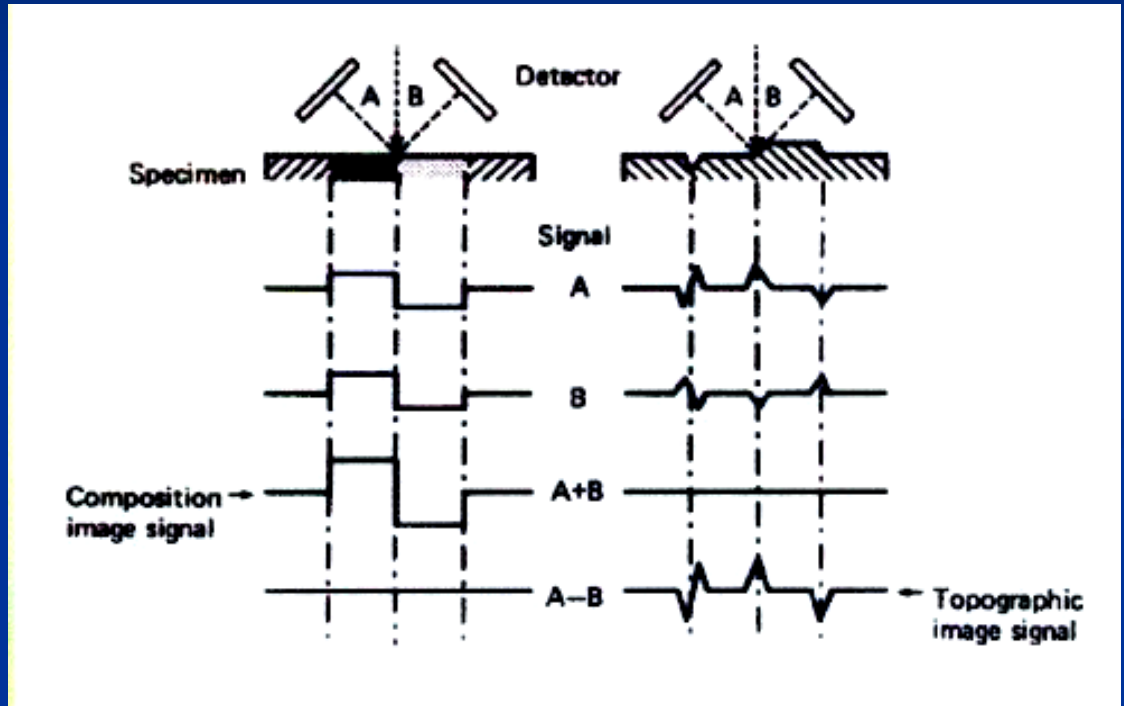
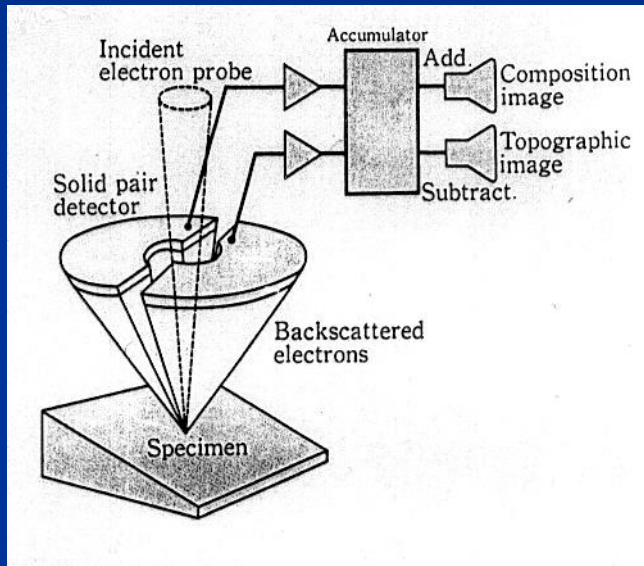
Detektory elektronów

Detektor BSE

Energia tworzenia pary „elektron-dziura” w Si = 3.6 eV

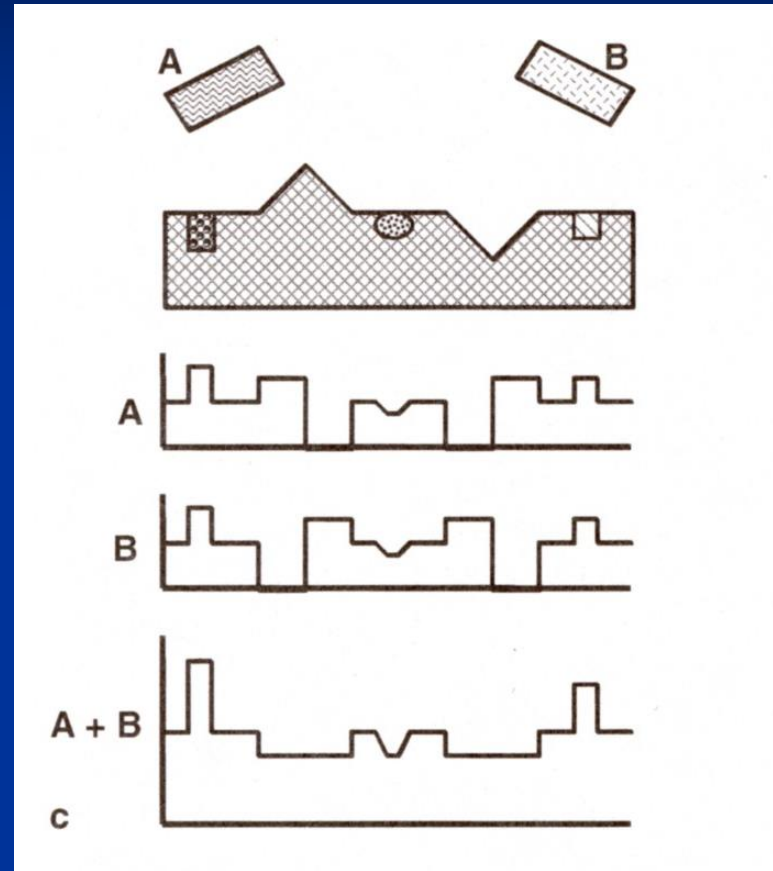
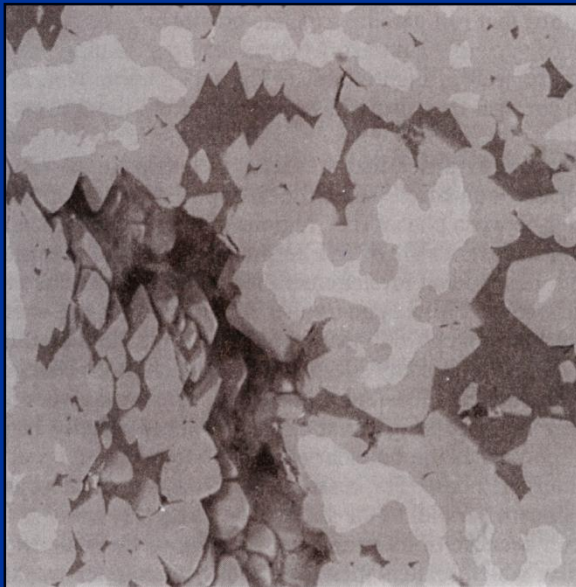
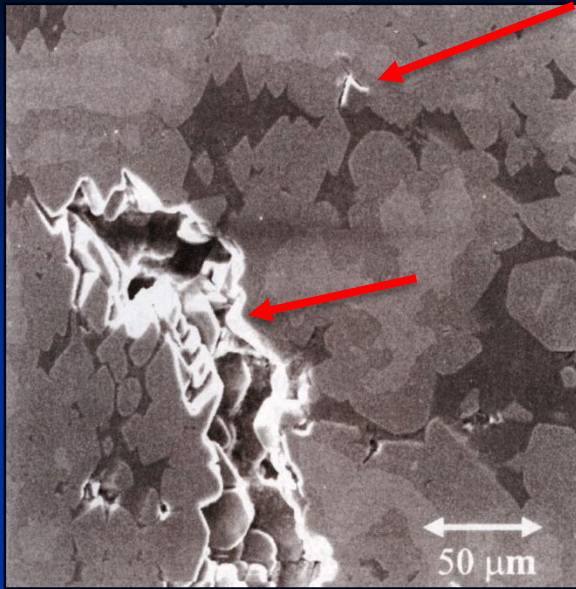
Dla elektronu o energii 10 keV ~ 2630 par

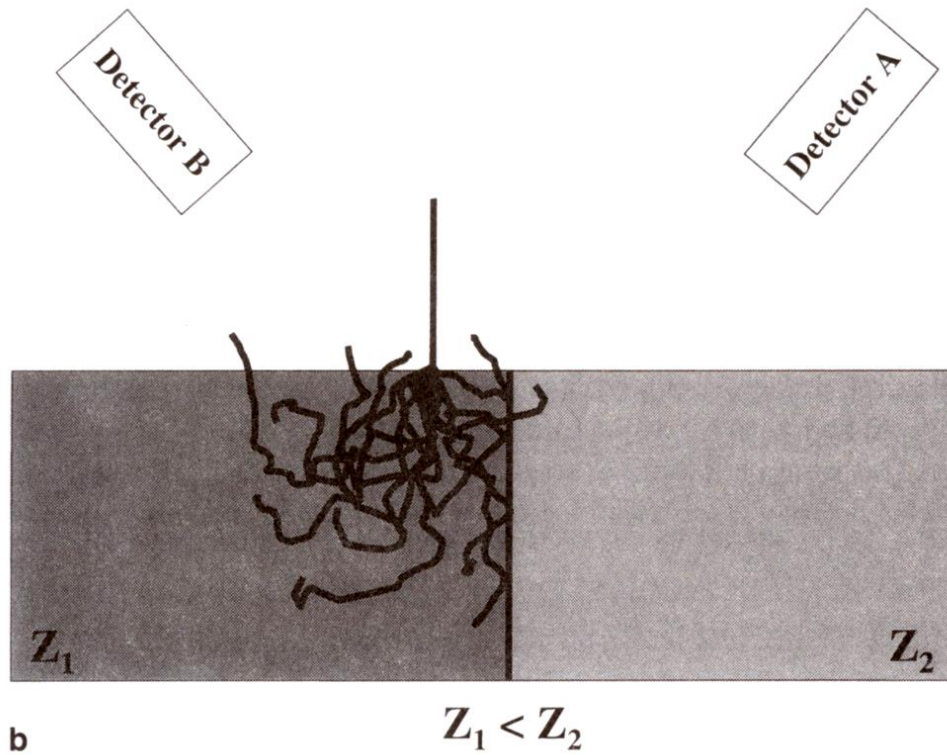
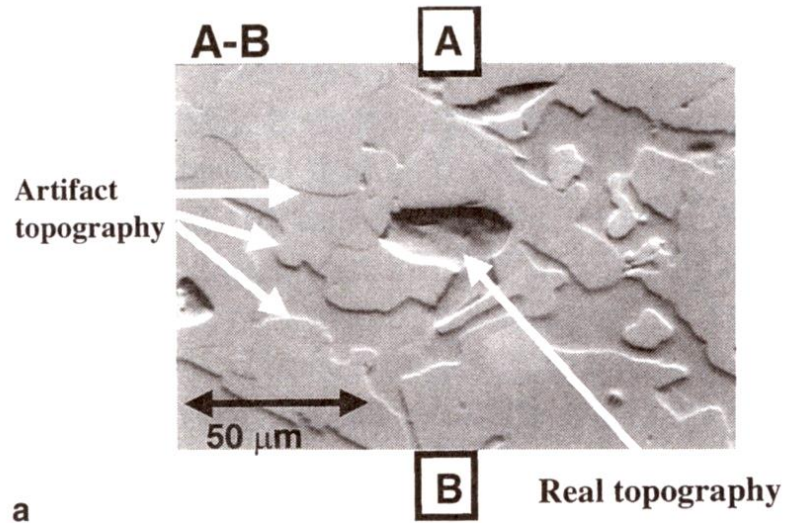

STOP Al-Ni

Sygnal BSE zarejestrowany przez ETD
(potencjał ujemny na siatce)

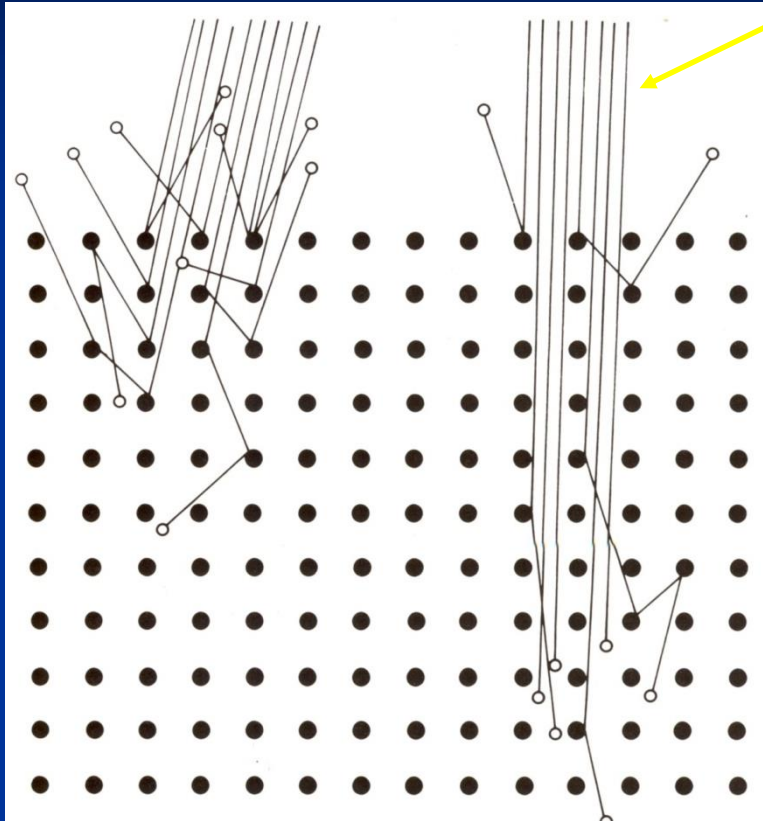

BSE Compo

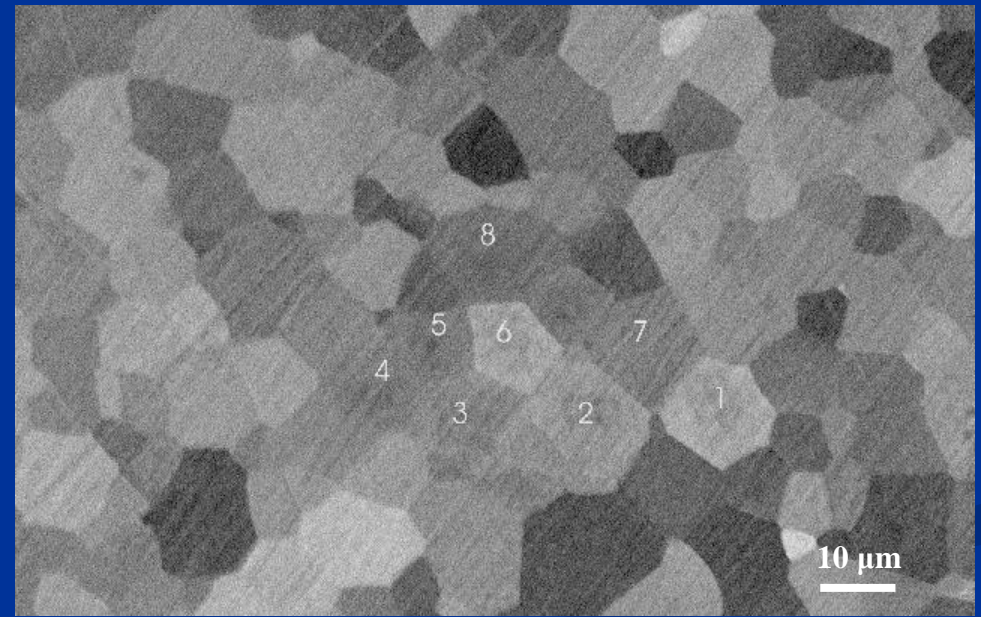

Channeling contrast

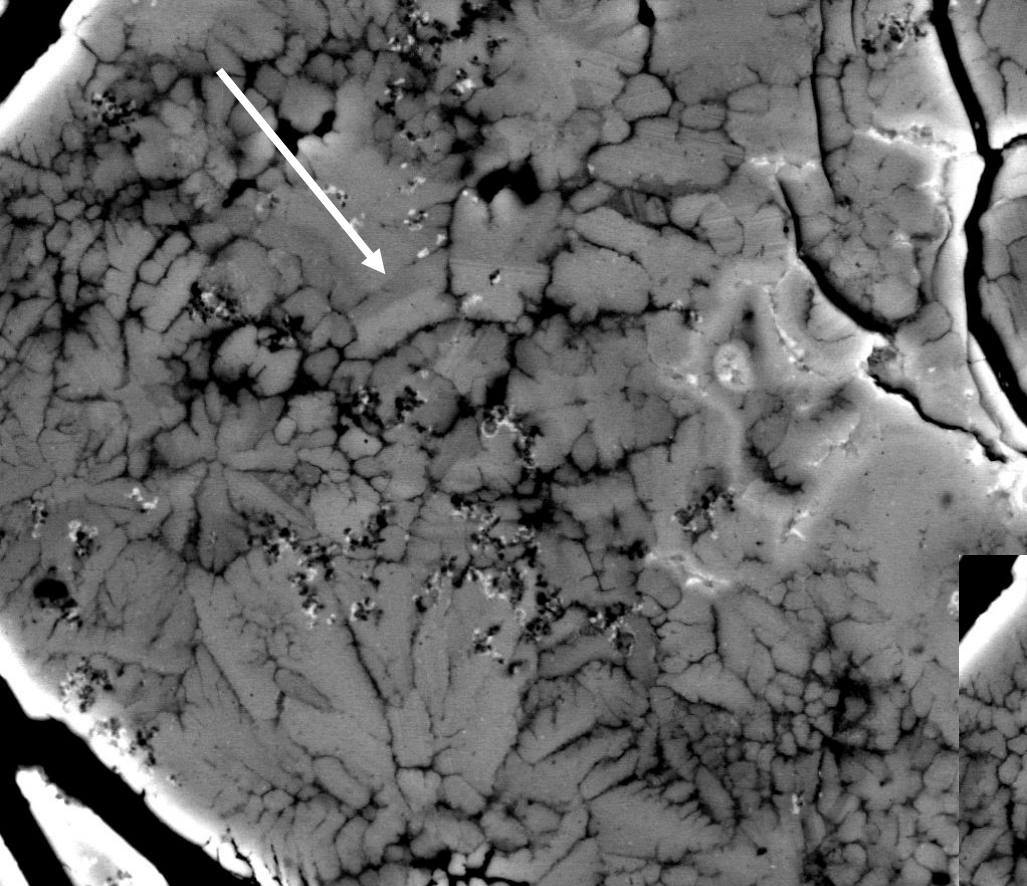
Wiązka $\parallel$ do płaszczyzny sieciowej

Dla materiałów amorficznych
 η zależy tylko od Z

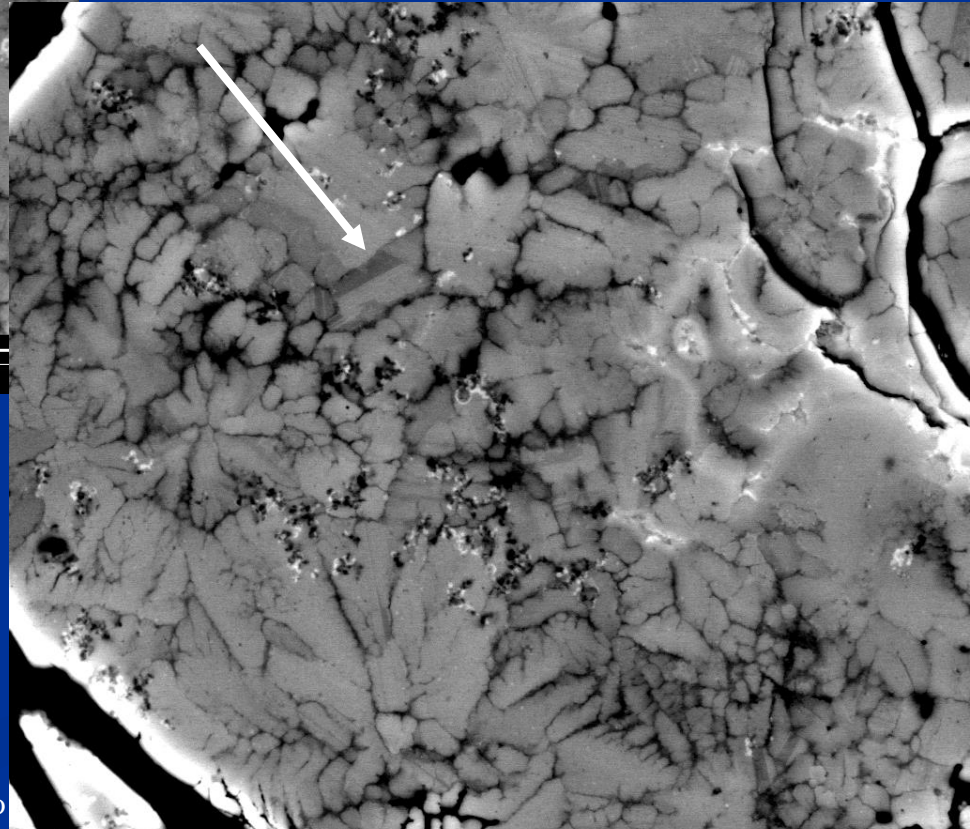
Dla materiałów krystalicznych
 η zależy również od kąta padania
wiązki elektronowej

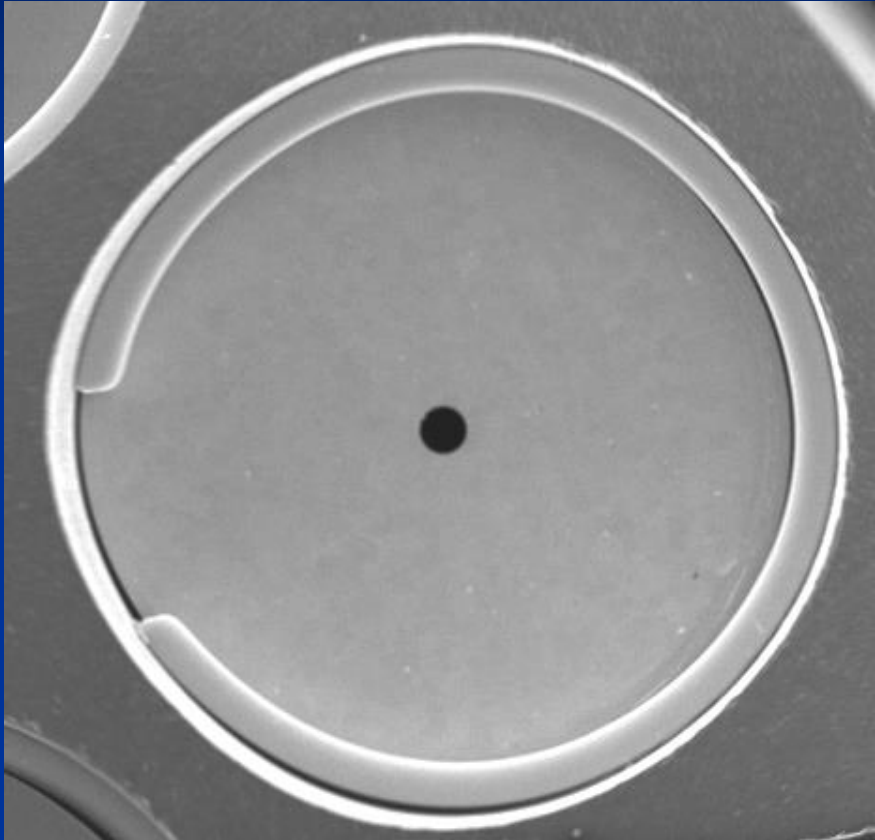
Tilt 0°

	HV	curr	WD	mag	□	det	HFV	5 μm	
	20.00 kV	11.3 nA	3.5 mm	15 000 x		BSED	19.9 μm	SS Zr	

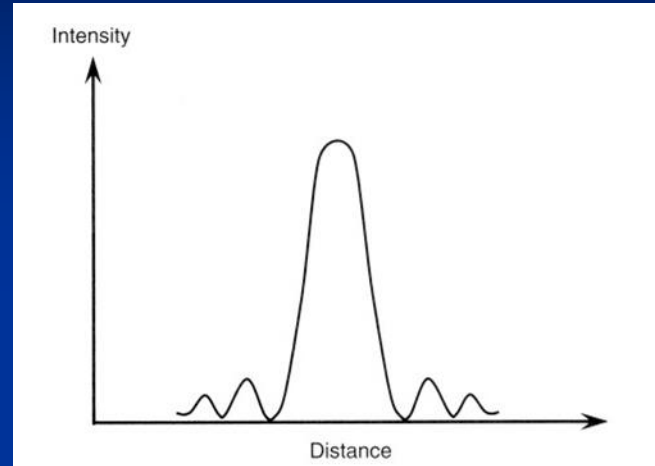

Tilt 5°

	HV	curr	WD	mag	□	det	HFV	5 μm	
	20.00 kV	11.3 nA	3.5 mm	15 000 x		BSED	19.9 μm	SS Zr tilt 2 degree	

Apertura soczewki obiektywowej 200 μm

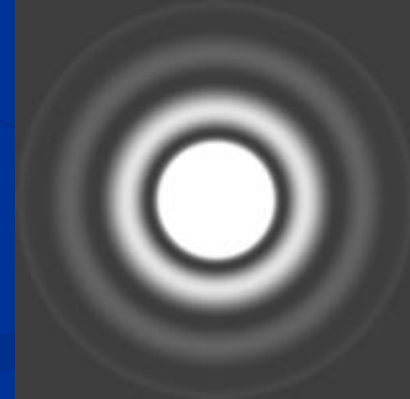
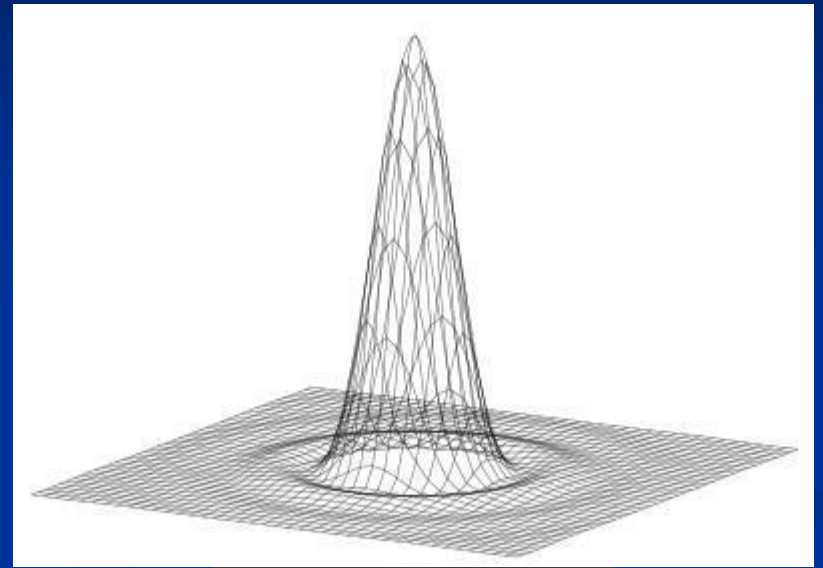
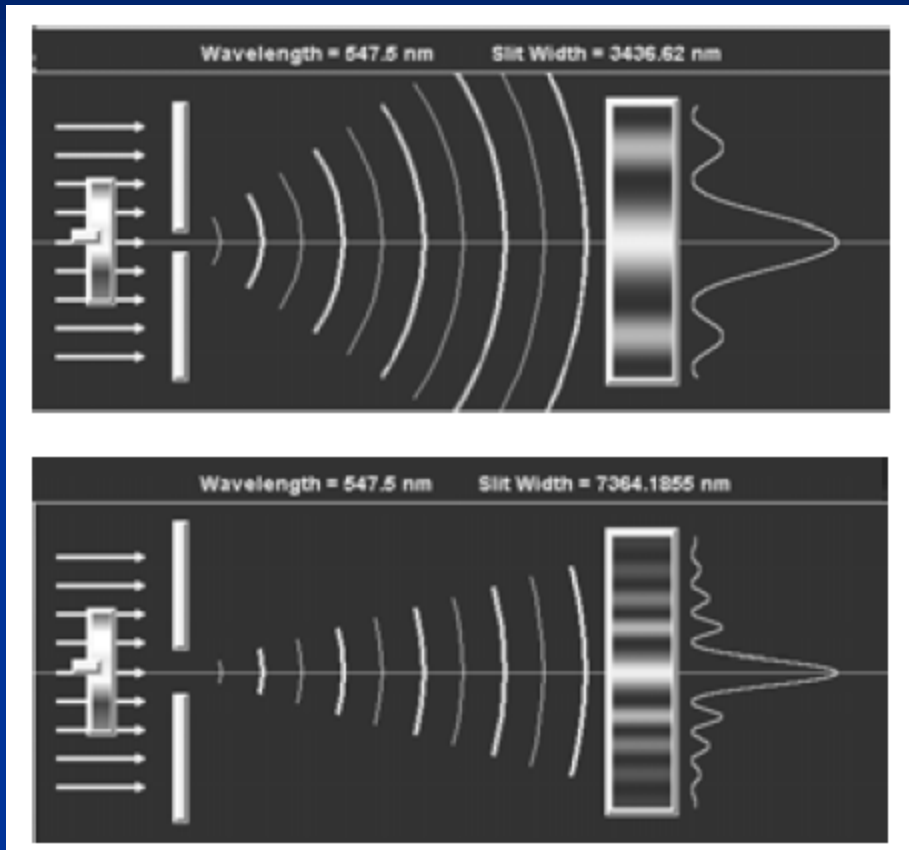
Dyfrakcja na aperturze

Airy rings

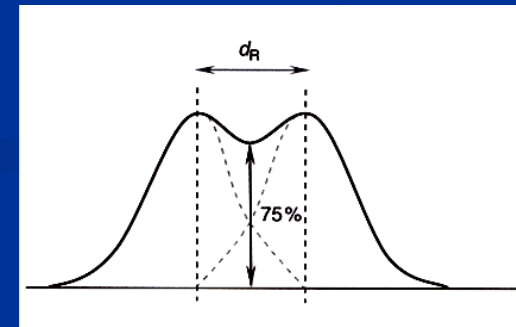
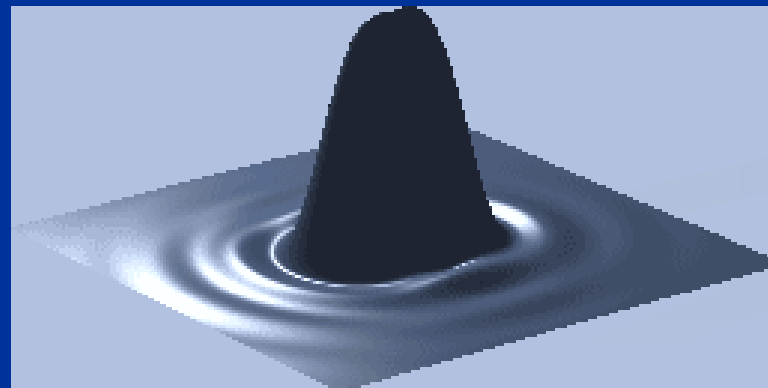
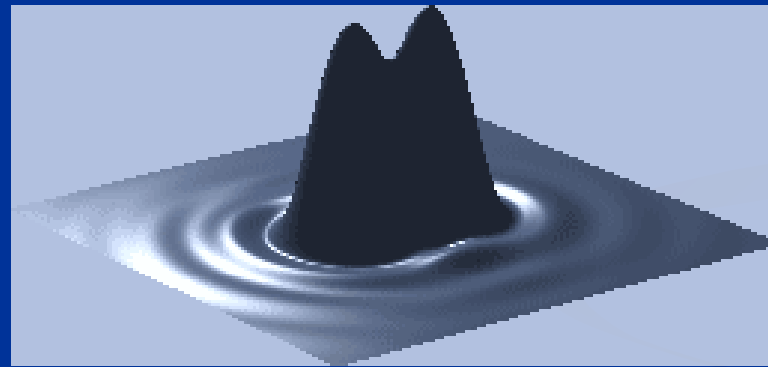
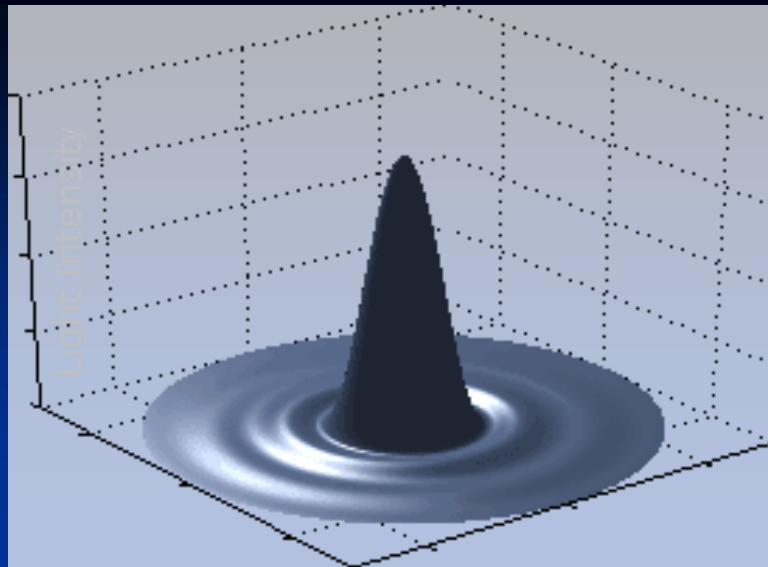
Im α (kąt aperturowy) rośnie
tym efekt dyfrakcyjny maleje,
ale z kolei aberracja sferyczna
rośnie

TEM - D.Williams str. 31-34

Im α rośnie tym efekt dyfrakcyjny maleje

Jeżeli średnica centralnego dysku Airiego jest większa w stosunku do reprezentującego go piksela – ma to wpływ na jakość obrazu – pogarsza się zdolność rozdzielcza w mikroskopie!

Kryterium Rayleigha
*maksimum pierwszej
linii pokrywa się z
minimum drugiej*